

ŽIVLJENJE IN SVET

Stev. 2.

Ljubljana, dne 11. januarja 1929

Leto III.

V snegu na planinah in v dolinah

Ko sedimo doma pri zakurjeni peči, gledamo z nekim posebnim užitkom skozi okno, kako zunaj sneži. Zdi se nam, da počivajoča priroda kar hrepeni po sneženi odeji. Vse drugače občuti to potnik, ki ga je zajel snežni metež

tistim živim bitjem, ki nimajo gorkih hišic in ne shramb za živila.

Res je, da je priroda deloma poskrbela tudi za nje, a popolnoma tudi ne. Priroda je poskrbela svoja bitja le do neke meje. Kadar pa prevladajo tako



PLAHI
PREZIMOVALCI

daleč zunaj, kjer nima prilike, da bi bil stopl pod varno streho. S skrbjo gleda v snežni dan tudi tisti, ki bo moral na delo izven hiše. Zelo žalostna slika se nam nudi, kadar prestopimo hišni prag in ugledamo pred hišo uboge ptice, proseče hrane. Le malo kdo pa poleti s svojimi mislimi tja daleč v prirodo in pregleda v duhu, kaj se godi tam zunaj

zvane višje sile, ko pridejo izjemni prirodni slučajji, takrat mnogo živih bitij podleže nenavadni divji igri svoje stvarnice. Semkaj pa štejemo po pravici tudi hudo, dolgotrajno sneženje, ki mu sledi njegov kum — mraz.

Priroda je poskrbela za ptice selivke da so se ob pravem času preselile. Včasih pa jih vendar prevarijo vetrovi, jim

oblaki zmedejo pot ali jih zajamejo huda neurja. A to se dogodi kaj redko. Boljše čase imajo živali, ki čez zimo zaspe in prespe mrzle, neprijetne mesece. Nekateri živalim je prirojeno, da si zberejo hrano za hude čase že poleti in jeseni. Največ trpe navadno tišta bitja, ki zavise od človeka.

Ptice pevke in skoraj vse njih manjše sestrice se približajo hišam, kjer so vedno človeku pred očmi; naposled ga le ganejo, da jim kaj nudi. Dokaj slabše se godi večjim četveronožcem in pticam, posebej takim, od katerih ima človek kakršnokoli, čeprav še tako picho korist. Kakor hitro se pojavijo v človeški bližini — vse sestradane in gladne, — že se mu vname strast in jih uniči. Često brez najmanjšega trenutnega haska, zato pa v veliko škodo, ki jo ima do neprevidnem dejanju.

Kadar snežena odeja na debelo pokrije polja, so jerebice brez hrane. Zaman brskajo po snegu; četudi ga prebrskajo in pridejo do prsti, ne najdejo po navadi hrane. Drugače precej plahe, so zdaj prisiljene, da se dvignejo „po lete“ v človeško bližino. Cela jata jih prileti pod kozolec ali skedenj, kjer so vesele, da so na suhen in da si vsaj za silo napolnijo golše z zrnjem, ki je odpadlo med sušenjem in pri spravljanju žita. Dogodi se, da skrbni lovski zakupnik poskrbi za ubogo paro in ji nasuje žita, zavedajoč se, da je storil plemenito delo, ki mu bo obilno poplačano, kajti samo tako sme upati na nov zarod v prihodnji pomladi. Kako malo je takih ljudi! Mnogi, po navadi slabi strelci, ki v jeseni ne zadenejo letečih jerebic, komaj čakajo, kdaj da se bodo lahko približali sestradani jati in uničili z enim strelom ves zarod. Nekatere revice obležijo druge za raniene nogine in jih pobere kasneje lačna lisica. Vredna družica takemu uničevalcu je domača mačka, ki si takisto kaj rada privoščil košček pečenke. Po navadi ima rajši večjo jerebico, kakor pa drobno miško. Previdno prileze h kozolcu in nestrpno čaka pravega trenutka, da zaskoči reč k plenu.

Veliki nevarnosti so izpostavljene jerebice tudi na krmiščih. Brezsrčni in lakomni ljudje jih pobijajo na razne načine in jim nastavljajo zanke. Lovci najboljše store, če jerebice polove v mreže in jih preživijo do pomladi doma. Kadar vidijo, da se bodo lahko prilezele same, brez nevarnosti za življenje, jih iz-

puste na primernih krajih. S tem, da so jih polovili, so jih rešili tudi ptic roparic, ki neusmiljeno mesarijo med našimi poljskimi kokoškami. Doktor ni snega, očuva drobno divjad pred roparicami varnostna barva, ki je prilagojena zemlji. Kakor hitro pa zapade sneg, opazijo roparice že od daleč svoj plen.

Še slabše kakor jerebicam se pozimi godi fazanom. Le-ti so še bolj nerodni pri iskanju hrane; ker so dosti večji so tudi bolj vidni in bolj zaželeni plen večjih roparic in ljudi. Kdor ne bo v hudi zimi fazanov krmil, jih bo le redko obdržal do pomladi.

Boljši nego poljski kuretini se godi v snegu njihovim polsestram in gozdni kuretini, ki ji ni treba iskati hrane po tleh. Divji petelini in kokoši se v pozni jeseni radi umaknejo v višje lege, kljub temu, da tamkaj poprej zapade sneg. Kaj dobro se zavedajo, da sneg po vrhovih odnese burja in da kmalu nastanejo prekopne, kjer vedno najdejo kaj hrane. V višinah pa je tudi dosti raznega mehkega popja. Posebno rade uživajo te ptice mehko popje ruševja, ki pokriva večino naših višjih planin. V nižjih legah, kjer nimajo prilike odleteti v višave, se divja kuretnina, kakor tudi gozdni jerebi, čez zimo prehranjuje s popjem, vabrenki leščevja in leš ter raznimi gozdnimi sadeži, kakor z glogom, drnuli, sadežem divjih rož in mokovcem. Ruševci se pri nas držijo vse leto v višavah, to pa predvsem zaradi hrane, ki jo najdejo mnogo lažje, kakor v dolinskih gozdovih pozimi.

Najbolj uboga pa je v hudih zimah srnjad. Dočim gamsi v skalovju kmalu dobe kako bilje pod stenami, s katerih je zdrknil sneg, kopljejo srne zaman po tleh. Češče se morajo zadovoljiti s praznim vejeviem. Ob taki hrani seveda precej omagajo mladiči, pa postanejo nešteto krat plen roparic. Gorje pa srnam v krajih, kjer so volkovi. Kakor hitro zasledijo volkovi srne jih preganjajo, dokler jih ne uničijo. Tudi lisice davijo mlajše srne. Srnjad preživi le ondaj ugodno, kjer je dosti robide, ki ji je glavna hrana v hudih zimskih dneh.

Srnjad je treba pozimi krmiti. Tega naši lovci po večini ne store. Baš nasprotno. Kadar potrka uboga gladna divjad na lovčeva vrata ter prosi usmiljenja in miloščine, jo sprejmejo z ognjem in svincem. — prav tako kot jerebice. In taki ljudje se smatrajo za prijatelje prirode!

Velik sneg zelo olajša življenje pticam roparicam. Neprestano zasiedujejo živali, kjer jih le morejo. Kanje in kragulji neusmiljeno more večjo perjad in tudi zajce. dočim mali skobci prihajajo v bližino hiš kjer se v snegu zbirajo manjše ptice. Poleg pri nas gnezdečih roparic pa posejajo pozimi naše kraje razne tuje ptice roparice, ki so priletele s selivkami in ostale čez zimo pri nas. Sestradah ptic se lotevajo tudi naše domače kričavke, sive vrane. Najbolj jim gredo v slast jerebice. Pa tudi pisane srake se ob visokem snegu preživljajo po večini od manjših ptic. Na neštetihi mestih najdemo spomladi raztrgano perje, ki priča o zimskem ropu.

Precej dobro se godi v visokem snegu našim četveronogim roparicam lisicam, kunam in podlasicam. Prvih par dni malo stradajo, zakaj zajci, boječ se, da bi izdali svoja bivališča, ne marajo v svežo helino, nazvano novino, zato pa roparice nimajo sledi. Čim zapuste skrivališča, so jim že lisice in kune za petami. Slede jim, dokler ne dosežejo zaže-

ljenega plena. Mnogo živali se pri tem prehladi in oslabi ter naposled omaga v visokem snegu.

Pred zimskimi nezgodami so obvarovane samo nekatere živali in sicer take, ki so obsojene vsako leto preživljati dolgo hudo zimo. Planinski zajec in snežni, planinski jereb, nazvan tudi »bevka«, brez vsakih težkoč preživita težke zimske čase, ne glede na to, koliko snega je padlo. Bevka se preživi pač kakor ruševac in njegovo sorodstvo, z raznim popjem, posebno ruševim in z vabrenki planinskih jelš Planinski zajec pa gloda kožo gorskega grmičevja in puli suho travo po strmih pobočjih, kjer je zdrknil sneg. Pred roparicami jih očuva bela kritna barva, ki sta jo prejelja od svoje stvarnice.

Iz slednjega lahko posnemamo, da priroda bolj skrbi kot človek in da so na najslabšem bitja, ki zavis od človeka, kateri jih v nesreči neusmiljeno izkorišča. Pa kako tudi raj, saj je le pogosto še človek človeku — volk.

S psi čez snežne daljave

V deželi najhujše zime, med Eskimi, ki naseljujejo najsevernejše pokrajine naše Zemlje, ni železnice in ne avtomobilov. Preproste sani, ki jih vlečejo psi, so edino prometno sredstvo. Človeška selišča so čisto oddaljena med seboj sto kilometrov ali še več; zamišljite si, kakšna je vožnja v hudi zimi, ki presega vse naše pojme o mrazu in ledenem vetru. Vsak prebivalec najsevernejših pokrajin ima tedaj več saní, a bogastvo posameznikov se meri po tem, koliko psov ima kdo. Gospodar, ki lahko redi 15 — 20 psov, je že bogataš in veljak. Psi so sorazmerno dragi, približno kot konji v naših krajih, a vzdrževanje je zlasti v slabih letih sila težavno. Saj nastopijo časi, ko ljudem samim zmanjka hrane in morajo žvečiti tjulnovno kožo; če hočejo obvarovati še pse pred poginom, morajo to preskromno hrano deliti s psi.

Psi so v teh krajih sila močni, utrjeni in kar je zlasti važno: nenavadno vztrajni. Že zgodaj jih vadijo in urijo za vožnjo s sanmi. Eskimski deček nima ljubše zabave kot da vadi mlada čeneta v vpregi. Trimesečnemu kuž-

ku priveže s tri metre dolgim jermenom okoli vratu kos lesa. Z bičem v roki si prizadeva, da psiček vleče to vlako v isti smeri, kar je izpočetka dokaj jalov trud; naposled pa se psiček le privadi in si zapomni povelja. Ko se nauči ubogati, je že lažje z njim; zdaj ga deček vpreže v majhne sani in sede nanje, posnemajoč očeta v barantanju s sanmi. Ko se je pes tudi temu privadil, ga vprežejo z drugimi izurjenimi psi k večjim sanem, vendar pa previden Eskim nikdar ne jemlje na daljšo pot manj kot leto dni starega psa.

Eskimski psi so precej divji in neukrotljivi, zato se jim Eskim nikdar ne laska in ne kaže prijaznega obličja, marveč jih drži sila strogo. Vzlic temu se neredko pripeti, da pasja druhal raztrga neboljenega otroka, včasih pa napada celo odrasle ljudi. Te njegove krvoločnosti ni kriv glad, marveč neukročenost, podivjanost, ki se v psu nenadoma prebudi. Ko je eskimski pes pokusil človeško kri, ni več zanesljiv; po navadi ga vsak severniak pokonča. V takih primerih nimajo ljudje ozira s svojimi četveronogimi pomočniki in se

zgodi, da ne ubijejo samo enega psa, marveč cel trop. Psov ne streljajo, temveč jih zvežejo in obesijo z jermeni na ogrotdje zimskega šatora. Takšen je običaj iz davnine; ne gre tedaj le za varčevanje z dragocenim strelivom.

Pasja oprema je narejena kaj preprosto, vendar pa docela ustreza svojemu namenu. Hrbet in prednje noge so ovite z jermeni, ki so pričvrščeni k sanem. Psi tedaj vlečejo s sprednjimi pleči. Jermenje je tako smotreno ovito, da se lahko psi sami zvrste v več člensko vrsto, ali pa stopajo drug za drugim, kakršen je že sneg. Če stopajo

nemernega psa, skočiti s sani v sneg in leteti za psi, preden zapoje bič po hrbtu.

Nekoliko drugačna je pasja vprega na Aljaski. Dočim imajo vožni psi v drugih severnih pokrajinah dolgo in ohlapno jermenje, tako da je med prvim in zadnjim psom precejšnja razdalja, so na Aljaski tesneje speti, s čimer se vlačilna sila, ki jo dajejo psi, bolj osredotoči in je tempo vožnje hitrejši. Taka vprega pa ni izum domačinov, marveč belcev, ki so prišli v te kraje; v severnem Labradorju ne bi človek ž njo nikamor prispel.



ESKIMI GRADE HIŠO IZ LEDU

drug za drugim, imajo prvi štirje psi nalogo, da utirajo drugim pot, zato jim ni treba vleči. Občudovati moramo spretnost in razumnost, ki jo kažejo izurjeni eskimski psi. Na dolgem potovanju, včasih cele tedne in vsak dan 6 — 8 ur, se avtomatično vrste pri vlečenju in tako štedijo s svojimi silami.

Vzlic temu pa ni lahko voditi vprežene pasje druhali na dolgi in naporni poti med ogromnimi snežnimi zameti; tudi bič, ki je dolg deset do dvanajst metrov in spleten iz tjulenskega usnja, čisto nič ne zaleže, zato mora gospodar, ki hoče kaznovati tega ali onega

Psi razumejo povelja «auk, auk» za desno in «rra, rra» za levo stran. Usta vijo se na vzklík «aah, aah», k vožnji pa se pozovejo z vzklíkom «huiiit».

Velik njihov strah je bič, zato pa ga ume vsak Eskimec dobro sukati. Včasih zadostuje, da gospodar zašušti z rokami vicami po sanéh, da se čuje kot bi kdo letel po snegu in že jih strah pred bičem nažene k pokorščini.

Sicer so psi ves čas — tudi v najhujši zimi — nenehoma na prostem. Za noč si sami izgrebejo ležišča v snegu in ondí prespijo. Zanimivo je opazovati eskimskega psa, kako lega k po-

čitku. Najprej si izgrebe jamo. Nato se nekaj časa vrti okoli nje, da pomeni dra sneg. Zatem si položi na rep naj občutljivejši del telesa — šape, ki jih greje z dihanjem.

Kadar psi pozimi ne delajo, jih na krmijo samo enkrat na dan s sirovim tjulenjevim mesom. Dobe ga bore malo — komaj toliko, da ne poginejo od gladi. Ne izlačenijo jih iz okrutnosti, marveč zato, ker mora pozimi tudi gospodar varčevati z živili; vsem prede trda in glad stoji venomer pred pragom. Na potovanju dobivajo nekaj hrane vsak večer, a vedno le toliko, da ne omagaajo med potjo. Šele po več dnevni vožnji, ko je prispel gospodar na cilj, dobi vsak pes kos tjulenjeve masti in nato pravilno porcijo mesa.

Poleti psov sploh ne krmijo; hrano si mora poiskati vsak sam. Da spričo takega življenja niso izbirčni, je jasno. Na nekem potovanju so mi snedli perilo.

Če je sneg dober in teren raven, prevoziš s sanmi 12 km na uro. Daljšava

100 — 150 km, ki je za evropske pojme precejšnja, je v teh pokrajinah malenkost. Če je pot idealno lepa, prevoziš tudi 20 km na uro. A takih poti je kaj malo in vreme je zlasti pozimi le prav poredkoma ugodno, v severnem Labradoru še celo ne. Ob neki priliki sem doživel tukaj strahovite, dolgotrajne meteže; tri dni sem moral s svojim spremljevalcem in s psi prebiti v snežni hšici, ki sta jo bila na hitro roko zgradila. Suhor in tjulenjevo meso je že docela zmanjkalo, a psi dva dni niso dobili grizljaja. Ni preostalo drugega kot ubiti enega izmed psov. Izbrala sva najslabšega Drobovino sva vrgla psom, midva pa sva jela obirati strahovito sirovo in zoprno pasje meso. Drugega dne se je vreme malce ublažilo; po velikem trudu sva dospela v neko eskimsko selišče. Tu nisva ves dan delala nič drugega kot uživala zmrznjeno meso pravkar ulovljenega tjulnja in spala.

Tako se potuje s psi v pokrajinah polarne zime.

Jacques Constant

Grad v Javorini

Pred običajno steklenico vode s kozarcem je Blaž Andrieu predaval v deškliškem vseučilišču v ulici sv. Jurija. Razlagal je, kako mu je prišla misel za njegov roman *Hélène de Paris*, ki je pred kratkim dobil nagrado *Zlate Smote*.

Ker je še spadal v skupino «manj ko tridesetletnih», ker je bil velik, vstek v svojem smokingu, čeden dečko temne polti in črnih las, je dosegel Blaž pri svojem zvestem ženskem občinstvu zopet obični uspeh.

Sedaj je govoril o okviru svojega romana.

«Zamislil sem si — je dejal — grad, kjer se umirajoča gotika v poslednjem vzdihu veže z renesančnim slogom. Na pročelju ima 52 oken, prav toliko kot vednov v letu. Njegovi štirje stolpi, ki zro na glavne strani neba, spominjajo tetnih časov, dočim nas dvanaistorica porfirnih stebrov v veži domisli solnčnih mesecev.

Park v francoskem načinu razteza do reke svojo velikolenno uredbo ter nudi med visokim drevjem sijajen pogled.

Zadaj pa dvigajo Karpati svoje okrogle glave pod temačnim klobukom jelovja.

V veliki slavnostni dvorani, ozaljšani s starimi preprogami, najdete Heleno zgolj ob dneh velikih sprejemov. Kadar je sama, rada sanjari v okroglem salončku v južnem stolpu.

Na Jouyevo stensko sliko je v obledelem zlatem okviru obešen pretresljiv portret v načinu Franca Cloueta. Helena ga čestokrat opazuje, čeprav jo navdaja z nekako zmehčenim strahom. To je Helenina prababica, mlada žena nadzemske krasote; obraz pa ji zastira presunljiva žalost nalik obsojencem, ki bodo v kratkem umrli in to že sluti.

Pri kanje, vzkliki, pohvalno mrmranje, nič ne manjka Blaževemu zmago-slavju. On sam pa z nasmehom pozdravlja. Nato na se zažene cela vrsta lepих gospá, mahaiočih liki z zastavo z izvodom *Pariške Helene*, proti predavateljevi mizi, da bi dobile posvetilo.

Ko se je napudrani batalion nekoliko razredčil, je mlad visok mož, z monoklom na očesu kakor Blaž, pomolil

svojo posetnico, kjer pa je stalo čisto neznano, za Parižana celo neizrekljivo ime:

GROF ANASTAZIJ STRBSKY
GRAD JAVORINA

«Gospod — je izjavil novodošli v izvrstni francoščini — dovolite mi, da pridružim svoje čestitke zboru onih, ki ste jih dobili. Potem pa, bi vam li smel zastaviti brezobzirno vprašanje: «Kedaj ste bili v Javorini?»

Blaž je osuplo buljil v sobesednika.

«Ne zamerite, Javorina mi je popolnoma neznana, po vrhu pa bi bil v zadregi, kod naj jo iščem po evropskem zemljevidu.»

Grof se je nejeverno nasmehnil.

«Pri vsem tem pa ste vendar ugotovili v svojem romanu, da je Helenin grad v Karpatih, in popisali ste ga tako natanko...»

«Tu gre zgolj in edino za stvarno moje domišljije, kakor sem glasno in jasno izjavil in na svojo zmedo priznavam, da Karpatov prav nič ne poznam.»

«Gospod, ako mi hočete izkazati čast in sprejeti mojo gostoljubnost v Javorini na Češkoslovaškem, kjer bom koncem tedna, boste bolje umeli vzroke mojega presenečenja...»

Pri poslaništvu je Blaž pozvedel o grofu Anastaziju. Odlični napotki: ta graščak je imel neizmerna posestva in zgodovinski grad v Javorini je bil prav to pravcato čudo.

Mladi romanopisec je nekaj časa omahoval, naj li sprejme vabilo, a njegova radoznalost je bila jačja: naposled se je odločil. Avtomobil dobre trrdke ga je čakal na stanici. Drdrali so nekoliko ur med visokim bukovjem in hrastjem in v jasi se je nenadoma zablestel Javorinski grad na koncu parka.

Blaž je kriknil od strmenja: ta pol gotski, pol renesančni grad, ta pomnik, ki ga svoje žive dni ni videl, je sedaj zopet spoznal in bil je na las tak, kakor ga je zamislil v *Pariški Heleni*.

«Vidite, se je podsmehoval grof, vsi štirje stolpi so tu. Tu pa vaših 52 oken, po 26 na pročelje, a tam onih 12 stebrov iz porfira. Vstopiva sedaj v veliko dvorano: pač je takšna, kakor ste jo orisali vi, samo starinske opne, ki so predočevale Adonisovo smrt in krasile zid cela stoletja, so bile med vojno ukradene... Pojdiva sedaj v južni stolp...»

V oblem salončku je podoba mlade otožne žene neodoljivo upirala pogled iz starega, pozlačenega okvira.

«No, dragi gospod, povejte mi odkrito: v katerem letu ste nas nosetili?»

Blaž je povetil glavo.

«Moj položaj je vsekakor neverjeten. Nikdar nisem stopil v Javorino in vendar i je vsa ta vnanjščina domača. Čutim, kakor da sem na svojem ter da poznam vse bitje in žitje v tem gradu. A obličje te ženske, toli krasno in ganljivo me tako prevzema, da si ne upam povedati. Srce se mi stiska pred njenim pogledom in — to je neumno — zdi se mi, da mi hoče nekaj očitati...»

Grof Anastazij ga je motril za trenutek, hoteč se preveriti o njegovi iskrenosti. Nato sta odkorakala v obednico opremljeno s pristnimi renesančnimi skrinjami.

Oskrbnik Gurko ni mogel zakriti iznenadenosti, ko mu je njegov gospodar predstavil gospoda Andricu-sja.

«To je čudno, kako močno je gospod podoben moški sliki v višnjevi čumnatili.»

Ta izbza, kamor grajski niso bogve koliko zahajali, je bila v prvem nadstropju severnega stolpa.

Tjakaj je grof potegnil gosta. Prestopivši prag je Blaž občutil nekako slabost in jako prebledel.

«Kako čuden in čelaren dojem», je začeljal in se pogladil z roko po čelu; mōra me tlači. Prisegel bi, da so se tukaj vršili tragični dogodki...»

Portret, obešen na steni, je bil naslikan s istim čopičem kakor obraz otožne ženske. Bilo je na enak način izJelano obličje mladega moža, moleče iz široke nabornice. Črne oči, kratki lasje, šilasta brada so dajali celoti nekam trd in malone krut izraz.

«Zares mu čudovito nalikujete,» je zamišljeno mrmral grof Anastazij.

«Kdo pa je bil ta mož?»

«Neki Francoz, soprog Marije Strbske, ene mojih pratet. Ubil je dve leti po poroki, ker se je proti njegovi volji odrekla katoliški veri. Njega pa je usmrtil Avgust Strbsky, moj praded, ki je tako maščeval nežno ljubljeno sestro.»

Ta Francoz se je pisal Odon de Villeneuve de Boussac.»

«De Boussac?... Pa ne da mi je ostal spomin na prejšnje življenje? Moja babica po materi je bila De Boussacova...»

N. K.

Dr. Fr. Goršič

O naših imenih

I.

Čemu je treba imenskega prava?

V javnem interesu je, da ima vsak državljan svoje trajno in določno ime, po katerem se dobro loči od vseh ostalih državljanov. Zlasti človeka, ki ima kaj več pravic in dolžnosti, je treba dobro in lahko razpoznati od drugih ljudi. Državljanovo ime bodi torej takšno označilo, da je po njem ustvarjena čim največja varnost, da imetelj ne bo mogel biti z nikomur zamenjan. Socialni pravni red terja, da se državljan dobro urejene države po svojih imenih trajno in enakomerno razlikujejo med seboj. Kriva imena in imenske nejasnosti je treba odpraviti povsod, kjerkoli se pojavijo. Imensko pravo je važen del socialnega upravnega prava.

Ker je v naši državi v politično celoto združenih več pravnih skupin, ki imajo različne imenske sisteme, so pri nas za zlorabljanje lastnih imen tla prav posebno ugodna. Kdor naše javno življenje in kretanje količkaj zasleduje, čita čisto o primerih, ko je elegantni slepar razstavil svoje zanke s pomočjo prisvojenega tujega ali pa izmišljenega imena. Naše neurejeno imenstvo je do neke mere tudi krivo, da je pri nas teh goljufov več ko skoraj povsod drugje.

Novi zakon o imenih — na vidiku?

Nujna in hvalevredna je torej naloga, spraviti naše imensko pravo v red in ga izenačiti, saj bo s takim zakonom zadoščeno praktičnim potrebam vsakdanjega življenja, hkratu pa bo velik korak storjen v smeri konsolidiranja disparatnih skupin, ki tvorijo našo državo.

Načrt zakona o imenih, ki ga je naša vlada letos predložila in ki pride v skupščini kmalu na vrsto, je mišljen kot del zakonodaje o državljanskih pravicah. Ta legislatura bo obsegala tri samostojne zakone, in sicer

1. Zakon o državljanstvu, ki je bil pred kratkim objavljen;
2. zakon o imenih, in
3. zakon o pristojnosti, ki še ni izdelan.

Medtem ko je zakon o državljanstvu fiksiral pogoje, s katerimi se pridobi ali opusti naše državljanstvo, bo

zakon o imenih uredil imenstvo s prvim zakonom ugotovljenih državljanov, a tretji načrt, načrt zakona o pristojnosti, bo vsakemu državljanu natančno določil pristojnost v določeno občino, njegov tako zvani individualni status.

Zakon o imenih si je postavil nujno nalogo, da nam ustvari *enotnost in jasnost* v naših imenih na tak način, da bodo namah odpravljene vse komplikacije, ki se sedaj prečestokrat pojavljajo v različnih pravnih primerih.

Katero ime boš smel rabiti?

Določila vsakega imenskega zakona morajo biti jasna v tem, katerega imena se državljan *sme* in *mora* posluževati. Večji poudarek je na besedi *mora*. Ne gre namreč le za pravico, da imaš in rabiš neko ime, marveč tudi za *dolžnost*, da imaš in rabiš zgolj to ime. Tako bo tudi po novem zakonu o imenih. Država bo prekrške te dolžnosti uradoma zasledovala in z občutnimi globami kaznovala.

Kaj je ime, to definicijo daje projekt novega zakona o imenih enostavno, točno in kratko. *Ime mu je stalno oznamenilo, po katerem se fizične osebe med seboj razlikujejo.*

Vsak državljan bo imel *pravico* zahtevati, da ga nazivljejo samo z imenom, ki ga bo dobil po predpisih imenskega zakona. Prav tako bo *dolžan*, da se bo svojega dobljenega imena posluževal izključno in povsod, bodisi doma, bodisi na tujem. Ako bo v *inozemstvu*, ne bodo imeli zanj nobene veljavnosti predpisi tuje države o rabi imen, marveč določbe našega zakona o imenih.

O rojstnem in rodbinskem imenu

Sedanje državljanstvo (gradjansko) ime vsakega Slovenca obstoji iz *ime* na in *priimka*. Prav tako na tudi Hrvat in Srbi razločujejo «*ime*» in «*prezime*». Ime v ožjem smislu besede se imenuje tudi *krstno ime*, ker ga dobi državljan redoma pri krstu. Priimek pa je njegovo *rodbinsko ime*. Sedaj se vrstita ime in priimek tako, da stoji *krstno ime* običajno pred *priimkom*.

Projekt novega zakona je ožje ali krstno ime preimenoval v *rojstno ime*, priimek pa v *rodbinsko ime*. Tudi je sedanji vrstni red preobrnil. Vsak državljan dobi namreč *ime, ki sestoji iz rodbinskega in rojstnega imena*. V vseh uradnih listinah bo treba navesti *najprej rodbinsko ime, za njim šele rojstno ime*.

C. rojstnem imenu posebej

Detetu dajo rojstno ime *starši*. Ako se oče in mati ne bosta sporazumela, bo rojstno ime *zakonskemu otroku določil oče, nezakonskemu otroku pa mati*. Najdencu in detetu neznanih roditeljev bo rojstno ime določilo prvo-stopnje *upravno oblastvo*, v čigar okolišju bo dete najdeno.

Izpreminjanje rojstnega imena bo traja strogo ločiti od krajsanja in preoblikovanja. *Izpreminitev* bo v načelu *zabranjena*, raba *skrajšanega rojstnega imena* pa bo dovoljena v zasebnem prometu, kjer bo *lastnoročni podpis* veljaven celo *brez rojstnega imena*. *Vloge na javna oblastva* pa bo treba podpisati s *polnim imenom t. j. z rodbinskim in celim rojstnim imenom*.

O izpremembi rojstnega imena

Stroga so nova določila o izpremembi rojstnega imena. Prej ko slej bo dovoljeno, da bo izpremenil svoje rojstno ime, kdor bo *menjal veroizpoved*. Tudi *seba*, ki bo *stopila v kak duhovni red*, bo smela kot redovnik vzeti drugo rojstno ime. V obeh primerih bo treba izpremembo imena prijaviti velikemu županu da bo odredil, da se novo rojstno ime vpiše v matično knjigo ter obяви v uradnem glasilu. Izprememba bo veljala od objave dalje.

Razen teh dveh primerov namerava novi zakon izpreminjanje rojstnih imen čim bolj otežkočiti. *Rojstno ime naj načeloma ostane vse življenje isto neizpremenjeno*. I.e. v prav posebnih, izjemnih primerih kjer za to govorijo važni in zelo tehtni razlogi, bo smel *minister za notranje stvari* dovoliti izpremembo rojstnega imena če tega ne brani veroizpoved, h kateri bo prosilec pripadal. Vsaka taka izprememba bo objavljena v uradnem listu.

Glede matičnih knjig, v katere se vpisujejo rojstva poroke in smrti, da je načrt matičnemu voditi pravico, da *sme odkloniti vpis takega rojstnega imena* ki bo nenravito ali bi žalilo *verško čuvstvo*.

Novorojenca bodo morali starši *prijaviti* najkasneje 30 dni po porodu.

O rodbinskem imenu vobče

Načrt novega zakona soglaša s sedanjimi našimi določili i v tem, da *dobi zakonski otrok rodbinsko ime očeta oziroma staršev*, i v tem, da *dobi nezakonski otrok rodbinsko ime matere*.

Detetu, čigar *mati* bo *neznana*, ki pa bo rojeno na področju naše države, bo prvostopnje *upravno oblastvo* za toliko časa določilo rodbinsko ime dokler ne bodo dognali roditeljev. Določeno rodbinsko ime bo treba tudi vpisati v matično knjigo.

O izpremembi rodbinskega imena

V tem pogledu dobimo dosti novih določil. Po sedanjem, v Sloveniji veljavnem upravnem pravu smejo dati deželna politična oblastva, sedaj veliki župani, le v izjemnih, tako zvanih *posebnega ozira vrednih* primerih dovoljenje, da kdo svoj priimek izpremeni. Ta praksa je preostanek starinske dobe, ko je država v prvem redu ščitila plemstvo in tam v začetku 19. stoletja potrebe časa v tem duhu tolažila, da je izpremembo imena dovolila le ob prestopu v krščansko vero in ob podelitvi plemstva. V naši državi, ki ima demokratično ustavo, je bilo treba te zastarele nazore zavreči. Med temeljna določila novega zakona bo torej uvrstiti novo določilo (čl. 16), da bo imel vsak, več ko 21 let star državljan pravico zanrositi pri prvostopnem upravnem oblastvu, da mu pristoi *veliki župan* odobri izpremembo rodbinskega imena, kadar bo moči *Jo* kazati, da je *dosedanji priimek* *prosilec* *čevemu poštenemu prizadevanju za obstanek brez lastne krivde na poti* ali da mu *dosedanje ime* na drug način *donaša občutnejšo škodo*.

Izpremembo rodbinskega imena bo zlasti tedaj dovoliti, kadar jo bo diktiralo prizadevanje, da se *natančno identificirajo* osebe, ki imajo isto ali slično rodbinsko ime.

Princip javnosti in pritožbe

Važno je določilo, da bodo smeli *pritožbo* proti izpremembi rodbinskega imena vložiti vsi tisti državljani, ki jim bo zaradi dovoljene izpremembe kak interes ogrožen. Objavljanje vseh do

voljenih imenskih izprememb vsakršne vrste v uradnih glasilih bo služilo svrhi, da bo kolikor mogoče varovano in omogočeno pravo pritožbe. Z drugimi besedami, uveden bo *princip javnosti*.

Ob sebi se umeje, da bo pristala pravica pritožbe na *notranje ministrstvo* tudi prosilcu, čigar prošnja bo odbita.

Poslovanjanja imen ne bo

Nekatere države, ki so po svetovni vojni anektirale znatne jezikovne manjšine, so se s posebnimi zakoni lotil nasilnega potujčevanja priimkov tistih svojih državljanov, ki pripadajo kaki *narodni manjšini*. Pred svetovno vojno se je na tem poprišču odlikovala zlasti Madžarska.

Ugotoviti je treba, da v načrtu našega zakona o imenih ni *ne duha ne sluha o takih določilih, ki bi merila na poslovanjanje tujih rodbinskih imen*. Naš zakon ne bo sledil madžarskemu zakonu, ki je nomadžarjanje manjšinskih rodbinskih imen tako zelo olajševal. V tem pogledu se zadovoljuje zakonski načrt naše države že kar s tem, da se to zatiranje odslej ne bo smelo niti moglo več vršiti.

Imena in pravopis

Pač pa ima načrt važno določilo, da mora ta, ki vodi matično knjigo, *ime na jugoslovenskega porekla*, ki niso pisane po pravopisu srbsko-hrvatsko-slovenskega jezika, v matično knjigo vpisati samo v *taki obliki, da ustreza pravilom pravopisa*. Rodbinsko ime pa bo vendarle v pokvarjeni obliki tedaj vpisati, kadar bo novorojenčev oče pisмено vztrajal pri tem, da je ime vpisati v tej obliki, ter bo dokazal, da se je ime njegove rodbine v zadnjih 60 letih v matične knjige zmerom vpisovalo le v zaželeni, dasi nepravopisni obliki.

Z druge strani bo imel vsak državljan pravico *zahtevati*, da se njegovo *pokaženo rodbinsko ime* v matičnih knjigah *popravi*. V to svrhu mu bo treba dokazati, da so njegovi predniki rodbinsko ime drugače pisali, nego je v matičnih knjigah vpisano.

Vpisano rodbinsko ime se bo smelo tudi tedaj popraviti, ako bo šlo zgolj za *pravopisne razločke* ali za željo, da bi se rodbinsko ime prilagodilo *pravilom fonetike*, kar za Slovence ne bo prišlo v poštev, ker nimamo fonetične pisave.

Restavriranje slovanskih priimkov

Vsekakor so se sestavljavci zakonskega načrta bavili z vprašanjem, na kateri način bi se dal *vrniti narodni značaj tistim slovanskim priimkom*, ki so jih bili tuji gospodarji nasilno izpremenili in iznarodili. Ni dvojbe o tem, da bo ravno tole vprašanje izzvalo proteste in debate, ker intendira načrt, da proglašajo popravilo te vrste za *obligatorno*. Stvar se tiče v prvi vrsti Vojvodine, kjer je bil pritisk Madžarov v tem pogledu uprav brutalen. Mnogo sledov so pustili tudi Nemci. Zlasti mariborska oblasť bi bila remedure zelo potrebna, ker je ondud kaj veliko ponemškutarjenih slovenskih rodbinskih imen. Radi postavljanja v prejšnji stan bo tudi to pot bržkone nekaj hrupa.

Občinska evidenca imen

Novi zakonski načrt bo uvedel *občinske sezname pristojnih oseb*. Občinam bo ukazano, da bodo v te sezname imena svojih pripadnikov vpisovale natančno po predpisih novega zakona. V to svrhu bodo vodje matičnih knjig o porodih, porokah in smrtih obveščali domovinske občine vpisanih oseb ali pa, kadar bodo pristojne občine nezna-ne ali sporne, kar občine, v katerih bodo dotičniki bivali.

NAFTA IN JOD

Doslej so imeli neprimke s tako zvano oljnato vodo, ki se nahuja v ležiščih nafte. Sedaj ima tehnika na razpolago stroj, s katerim se bo tudi ta voda primerno izkoriščala ter prinašala lep dobiček. Že dolgo je znano, da vsebuje ta tekočina kemično vezana jod in brom. V Holandski Indiji so že prej pridobivali jod iz take vode; kubičen meter tekočine je dal 100 g joda. To

ni majhna količina, če pomislimo, da najsilnejši vir za dobavo joda, jodov tok v goelskih rudnikih daje 118 g na 1 kubičen meter vode. Novi način pridobivanja joda so upeli v bakunski petrolejski industriji, kjer naftno vodo z uspehom izkoriščajo, dasi še niso odstranile nekatere težkoče. Rusija bo poslej sama producirala tisto količino joda, ki krije njeno porabo.

(«Vesmir»)

Postanek in razvoj naše Zemlje v luči novih raziskavanj

Vprašanja, kakšna je bila Zemlja nekoč, kako se je razvijala in kakšna usoda jo čaka, zanimajo vsakega človeka. Znanost pa nam ne more dati tako točnih odgovorov, kot se zdi povprečnemu polizobražencu, ki se ne zaveda, kako zapleteni so ti problemi. Dr. Matoušek podaja ta-le pregled našega današnjega znanja o Zemlji, v kolikor se oklepa čistih dognani in izključuje fantazijo:

Zemlja je krogla, ki meri v premeru približno 13.000 km. Je popolnoma čvrsta in ima v notranjosti železno jedro, krog njega pa dva kamenita plašča. Po temtakem moramo poslati v kraljestvo pravilic včeraj še trdno veljavni nazor, da je zemlja v notranjosti tekoča in žareča. Proučevanje potresov je podalo dokaj natančno sliko zemeljske notranjosti, kakor da bi jo bili osvetili z Röntgenovimi žarki. V šolskih knjigah pa še vedno najdemo stari nazor o žareči zemeljski notranjosti.

V šolah ali knjigah je marsikateri čitatec spoznal Kant-Laplacejevo teorijo o postanku Zemlje. Ta podmena je bila zasebno mnenje obeh učenjakov in se je deloma že v tistem času videla nekam fantastična. Danes vemo o postanku Zemlje to-le:

Zemlja je iz raznih meteorjev sestavljeno telo, ki je potegn'lo nase tudi razne delce vsemirskih megel. Te sestavine so razvrščene po teži: železni meteorji so spodaj, kameniti zgoraj, okoli zemlje pa se vije plinska sfera (ozračje). Ta masa ni mirna, marveč se še vedno razvršča in kemično spaja: v tem je izvor toplote, ki jo kaže zemeljska notranjost in ki je po vsej verjetnosti

najvišja v kamenitih plasteh, čeprav tudi ondi ne presega temperatura 3000—4000 stopni. Tako sklenamo po največjih izsledkih: o podrobnostih pa ne vprašui, ker bi morala odgovarjati — domišljija.

O starosti Zemlje se stvarno ne da mnogo povedati. Vse, kar vemo, je to da so najstarejše zemeljske plasti na površju stare eno in pol do dve milijardi let. To številko so učenjaki dobili tako, da so dognali količino uranovega svinca, ki je ostanek razpadajočega se urana v teh kameninah. Smatramo pa, da še vsa snov nenrestano razpada; vendar je to le podmena.

Opreteklosti Zemlje je dognano to, da se je v raznih geoloških dobah razvijala sorazmerno mirno, izvzemši nekatere nagle prevrate, ki nas spominjajo revolucij v človeški zgodovini. Mladost — in naš planet ni ravno star — pa ima vsekakor pravico, da nekoliko revoltila. Nekateri dosedanj nazor o razvoju Zemlje so šli v ropotarnico pri rodoslovne zgodovine. Nagli prevratli »revolucije« v razvoju Zemlje so vplivale tudi na splošne razmere, zlasti pa na podnebje. Če so kje nastale visoke gore in se je morje odbilo drugam, se je morala nujno izpremeniti tudi klima, z njo vred pa živalstvo in rastlinstvo. Da se živi prilagajajo takim izpremembam, je dovolj znano in tako vidimo nastajanje vrst v luči, ki je nekoliko drugačna od Darwinove descendenčne teorije. Vsekakor je razvoj iz preprostih vrst v boljše ustrojene vrste dognano deistvo, vendar njegova pota niso bila taka kot so trdili nekateri prenagljeni učenjaki.

IZVOR BOŽIČNEGA DREVEŠA

Prvotni narodi so bili naziranja, da bogovi najrajši bivalo po gozdih. Zato so sčasoma posvetili posamezne vrste dreves določenemu božanstvu, n pr. hrast Jupitru in Kibeli, pinijo Bakhu in Panu, oliko Minervi, lovor Anolonu, mirto Veneri, iésen Martu, topol Herkulu, cedro Evmenidam, palmovce Muzam itd. Pri Galcih so sveceniki (druidi) častili posebno dob, a na tem še zlasti zajedavko omelo, ki so jo nabilali z izrazitimi obredi: še danes se ta ceremonija zove »gui l' an neuf«, Krščan-

stvo je nadomestilo paganske vraže in od vzelo drevju verski značaj. A moderni narodi še vedno niso pozabili starih šeg in navad Božično drevesce je ostalo kot simbol mladne dobe. Sicer je 25. grudnia še daleč do vigredi, vendar človek jemlje rad upanje za resničnost. Božič se slavi posebno pri severnih narodih skandinavsko-ga in germanskega porekla, ki živahneje hrepené po vesni. Osebito Norveška jako slovesno obhaja praznik, ki ga predočuje drevesce nazvano »Jule«. Ta izraz najdeš pri vseh severnjakih. Irci, Danci in Švedi

pravijo Jul, Jeul, Jol. Angleži: Joule, Geole, Yule, Yu. Anglosaksoni: Jekal, Geol, Gehuil. Finci ter Estonci: Joulon oziroma Joulo. Kelti: Gevyl, Gevelli. Laponci pa Joul. A Yule je kratko malo simbol zimskega enakonočja, drevo pa ali veja oziroma grm, ki ga predstavljajo, ponazorijo jejo obetavno letino. Julske svečanosti segajo v prazgodovino. Davno pred uvedbo krščanstva jih nahajamo v Skandinaviji. Kralj Olaf jih je prenevedal kot brezhojne ostanke mnogoboštva. Ko se je krščanstvo utrdilo, so vnovič oživele. Ker se vrše hkrati z božičnim slaviem, jim je obstanek zagotovljen. Narod jih »matra posvečene Kristu, dasi njih naziv Jule poteka iz »Jol« in »uer«. To je bil eden priimkov Odina, vrhovnega boga v »skandinavskem bajeslovju.

Moremo li sklepati iz nekega prekmurškega običaja (Ziv. in svet. 1928, str. 797), da je vsa Evropa dobila božično drevesce od Slovencev? Máchal (Bájeslovi slovanské) sicer navaja, da so naši predniki videli dom božanstva čisto v gozdu. Odtod imena: lješij, lješovik, lasovik, polisun, lugo, vik, hostnik itd. Tudi imajo razne vrste lesa svoj pomen: vampirja usmrtiš samo tako, da mrtvecu prebodeš srce z glogovim, jesenovim, klenovim ali lipovim drogom. Črnogorec Mićun M. Pavićević pravi v sonetu *Skadru*:

Glogov se kolac priprava vampiru... Vendar se mi ne vidi povsem prepričljiva trditev v sestavku »Božično zelenje«. K.

○ ○ ○

Življenje v ogromni džungli

Po pragozdih Malajskega polotoka — Pijavke, ki so hujše od tigra

Milo v stran od Lengenga, malajskega kamponga (vasi), kakih 50 km od obrežja se začne cesta in prašuma ob enem.

Nekje v daljavi se iznad obzorja pomole gorski grebeni, pragozd obrobja ceste na obeh straneh. Tisoči pisanih metuljkov se love pred našim avtom. Gozdni orjaki, vsi prepleteni z lianami in zajedalkami nam iztezajo svoje veje kot proseče roke naproti. Gorski potočki se prerivajo pod cesto, po kateri glasno hrneč drvi naš avto preko sirovo iz desk stesanih mostov.

Večkrat se približamo tako tesno k reki Perak, da razločno čujemo njeno šumenje in tu pa tam zablesti skozi goščavo njeno srebrno vodovje. Veliko kačo, ki je kanila pred nami splaziti se preko pota, zgrabijo kolesa in jo zmečkajo. Odvraten pogled! Tako pričenja svoj zanimiv potopis prof. dr. *Schebesta* in nadaljuje:

Tigrov pozdrav karavani pritlikavcev

Že naslednji dan se je zbrala okrog mene četa prijateljskih pritlikavcev Semangov, starih znancev iz Grika, ki so se ponudili, da me spremijo v pragozd. Pota se končajo, največkrat stopamo po ozki stezi ob bregu Peraka ali pa brodimo po strugi katerega izmed njegovih pretokov, kjer hodijo drugače kvečjemu orangutani in morda

še Malajci. Začne se težko in nevarno potovanje, na katerem nas neprestano ogražajo: tigri, bivoli, divji sloni in kače, ki leno polegajo na solncu po jasah ali pa preže na vejevju dreves. Gorje popotniku, ki jih pravočasno ne ugleda!

Brezkrajni pragozd nas je zajel vase. Komaj nam še kdaj posveti solčni žarek. Mala karavana koraka ali bolje mota se in leze skozi roso travo.

H-um, h-um, se zdajci razlegne po goščavi, da me ka, mrzla pretrese. Na mah obstane vsa karavana kakor ukošana. Mož se stisne k možu in nihče ne črha besede. Prislunili smo in s nogledi begali po šumi. Zopet se je oglasilo skozi goščavo tam nekje pred nami. Zadrževali smo sapo: Tedaj je zopet enkrat zariol, še bolj glasno kot prej in to pot kvečjemu 50 m od nas. Vodnik karavane Teladi, je pogledal nanje in skrivil prste. Jesne roke v kremplje: to pomeni tigr.

Ljudje so izvlekli lovske nože in pazno posluhnili. H-um, h-um, je še renčalo v daljavi. Kralj džungle je bil odšel mimo.

Kaj je bil morda kateri izmed tigarov, ki so vznemirjali moje prejšnje taborišče v bližini, kjer smo se zadrževali nekaj dni? Najbrže je bil, saj se je, po glasu sodeč, sedaj napotil na ravnost tiakaj. Lebašovega očeta je bil zaskočil neki tiger, ko je šel na lov. S pihalnikom na rami, se je bil za no

kaj korakov oddalжил od tovarišev, pa se je bil z ježe od poti vrgel nanj tiger.

Po rekah in bambusovem gozdu

Med najlepša potovanja po džungli štejem pot po veličastnem bambusovem gozdu, po katerem smo hodili sedaj že nekaj kilometrov. Kakor tisoče vitki so se gola bambusova debla dvigajo visoko proti nebu, kjer se v višavah strnejo v eno samo zeleno krošnjo, ki je tako gosta, da se skozi njo ne vidi niti pičica neba; pod katerim vlada večni somrak, večna senca, da v njej ne more živeti niti najbolj skrom-

točka. Moji Semangi so zelo ljubili čisto pitno vodo, jaz sam pa osvježujočo kopel. Potem smo iz bambusa in listia naglo postavili zasilno streho, bolj zaradi vetra kakor zaradi dežja. Zakurili smo velike ognje, skuhalii nekaj za pod zobe, a potem smo se trudni in zbiti zlekneli po tleh okrog ognjev.

Žive vžigalice

Zjutraj sem si tesno privil gamaše okoli meč, luknjice od trakov na čevljih pa sem zagostil z milom. Nosači so s' iz bambusa napravili nekaka majhna vedrca, jih napolnili z milnico



BAMBUSOV GOZD

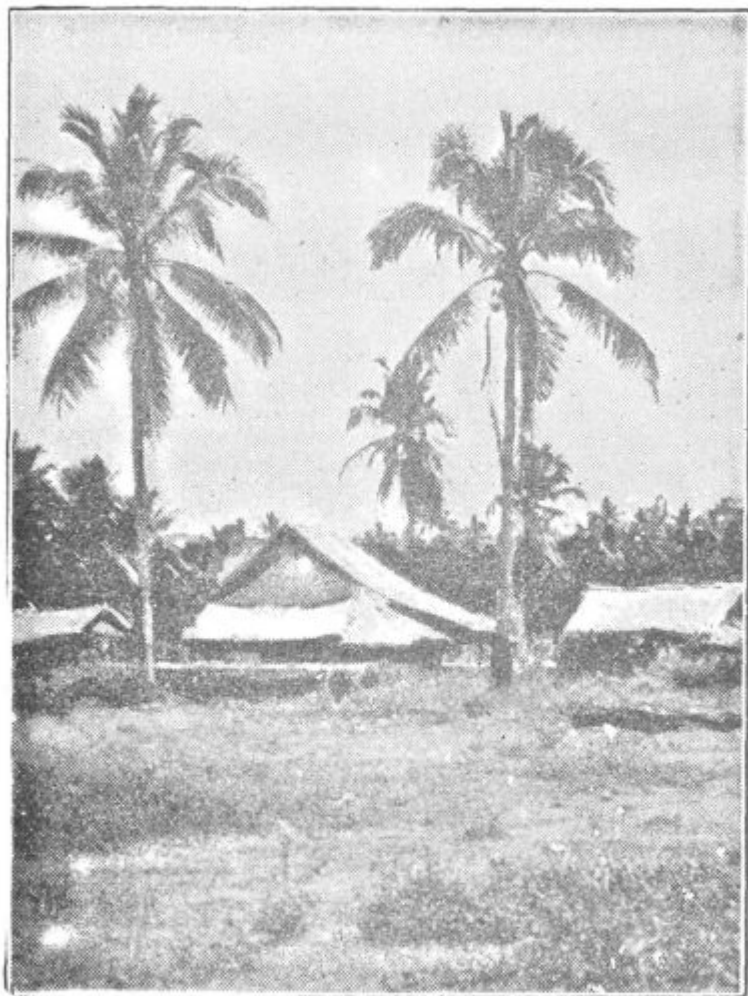
na rastlinica. Neovirano je korakala noga po baršunasto mehkih tleh. Zde lo se mi je, da hodim po pravljicnem gozdu. Ali takoj na to smo se že skotalili nizdol po strmi ježi, in pljusnili v vodo neke reke. Taki kakršni smo bili, oblečeni in oboroženi smo potem, do pasu v vodi, bredli na drugi breg. V drevesnih krošnjah so se nam hripavo režale opice. Tako smo hodili po cele ure in nestrpnost računali čas. Človek postane lačen in lahka mrzlica ga začne spreletavati po žilah.

Prenočevati je v pragozdu če le mogóče na bregu kakega žuborečega po-

in postavili vanje dolge bambusove palčice. To je orožje proti pijavkam, najhujšemu sovražniku potnikov po malajskih pragozdih. Pijavka je nevarnejša kakor slon, tiger in divji bivol skupaj. Bivol ti ves dan ne pride pred oči, dočim je pijavk vse polno kamor stopiš in steze so posejane z njimi. Pijavke niso tiste vrste, ki žive v vodi, marveč na suhem. Polno jih lepi na tleh in po grmovju. Povsod ti lezejo preko pota, včasih po tri skupaj, včasih pa kar v trumah. Komaj tolikšne kakor vžigalice se ti plazijo naproti. Ko si oddaljen od njih še kaka dva

koraka, tedaj pred teboj nenadoma nekaj šine pokonci, se zravna kakor sveča, majajoč se z gornjim koncem na vse strani; včasih pa stoji pri miru, kakor da bi žebelj zabil v zemljo. Zdajci se spet začne premikati, mahne jo naravnost proti tebi. Kotali se, ali pa se plazi z neverjetno okretnostjo in brzino, dokler ne doseže tvoje trdne

se ga je prijel pijavka. Nehote obstane, da si z roko odluči neprijetno žival, dokler še ni prepozno. Ko bi bila samo ena, pa se jih prime kar po več. Na nekaterih potih jih je toliko, da si moraš vsakih pet minut očistiti noge. Če je pri rokah milnica, pomešana s tobakom, tedaj pomočiš živali s to brozgo in kar naglo se odlučiš s ko-



MALAJSKA VAS

noge. Neopaženo spleza po njej kvišku, dokler ne najde pripravnega prostora, kamor se lahko prisesa.

Šivankin vbodljaj skozi čevljev

Popotnik mirno koraka naprej, dokler nenadoma ne začuti v nogi ostrega zbodljaja. Takoj se mu posveti, da

že. Drugače gre pa težko, ker si jih moraš posamično potrgati s telesa.

Najbolj sitno je, če ti pijavke zlezajo v čevlje. Začutiš pik, srbenje in oni neprijetni občutek, ko se nogavica prepoji s toplo krvjo.

Pomišljaš, ali bi se ustavil, odvil ga, maše in slekel čevlje ter nogavice, da bi si obral pijavke. Toda hojiš se, da

ne bi izgubil preveč časa in nejevoljen greš rajši dalje.

Nazadnje pa postane srbečica tako neznosna, da si moraš sezuti čevlje. Nogavice in koža so vse rdeče od krvi, ki še vedno curlja iz zevajoče rane. Pijavka prej tenka in sivkaste barve, je sedaj skoro črna, podobna napetem mehurju, ki nepremično obleži tam, kamor se je bil zavalil. Toda kje so se vzele majcene pijavke, komaj tolikšne kot proso, ki se jih polno nabralo okrog rane? Kaj so jih morda zapustile stare? — Še nekaj dni nato, ko so se rane že zacelile, sem čutil neprijetno srbečico. Pa to se že kako prenese, hudo pa je, če se rane začno gnajiti, kar se kaj pogostoma primeri.

Brez obrambe

Teh pijavk je dvoje vrst: nekatere lezejo po tleh, druge pa se drže po grmovju ob poti. Slednje so zelenkaste barve in sila nevarne, ker menda povzročajo neko bolezen. Navadno se prisesajo kje na zgornjem životu, kjer bi jih človek najmanj pričakoval.

Vlažne in mračne steze so pravi paradiž za to golazen. Na vse mogoče načine sem se jih skušal ubraniti, toda nič ni pomagalo, čeprav sem z milom pošteno namazal obleko in čevlje. Pred milom imajo velik respekt. Zgodilo se je, da je bilo treba prebresti potok ali pa se prerivati skozi mokro travo in milo se je spralo. Treba bi se bilo vsake pol ure znova namazati, če bi človek utegnil.

Moji spremljevalci pritlikavci odtrgajo pijavko s prsti in jo oterejo na prvem bližnjem predmetu. Toda pijavke so zelo trdožive in jih ni moči kar tako združniti. Šele če jo vržeš v ogenj, imaš mirno vest, da bo poginila.

Pot po potoku

Pohod preko gorovja in po dolini Sengoh smatram za najbolj romantičen in najbolj divji, kar sem jih doživel na svojem potovanju po malajskih pragozdih. Hodili smo neprestano sedem dni, a okrog nas so bučali sami hudourniki, nikjer nismo ugodali steze, nikjer kakšna človeškega hivališča. Hodili smo ob prepadih, iz katerih je vrtlo šumela voda. V teh krajih se znaidejo samo orangutani, ki potujejo tako rekoč po strugah in samo sem pa tja napravijo kak ovinec, da

se takoj nato povrnejo nazaj v vodo. Reke, potoki in hudourniki, so mu edini kašipoti v tem divjem pozabljenem svetu. Prišli smo mimo krajev polnih groze; nekje so spremljevalci dejali, da je tam raztrgal tiger nekega človeka, ki je prenočeval v samotnih skalah; drugeje so spet pravili o neki domačinki, ki jo je nenadoma zmanjkalo, da nobeden ne ve kako. In takih zgodb sem čul mnogo, mnogo.

Pozneje smo se odcepili od toka reke Mengos in nadaljevali pot po vodi in produ nekega potoka. Hudo so nas ovirale skalnate čeri in nešteta podrtá drevesa, ki so ležala preko struge.

Keladi je hodil pred nami, oprtan s težkim tovorom in s puško na rami. Za njim sem hodil laž težko plezaioč z ene skale na drugo. Že prej sem spoznal, da golazen v teh krajih huišča muči človeka, kakor tigrji, sloni in bivolji, a to pot so me izkušnje v tem prepričanju še bolj potrdile. Po večerji smo se še pozno v noč razgovarjali o tem in onem, dokler se nismo drug za drugim zleknili ob ognjih, da bi pospali. Toda kakor smo bili plegli, tako smo bili kmalu zopet pokonci. Okoli nas in po nas je vse gomazelo. Po neprevidnosti smo si bili za taborišče izbrali baš neko velikansko mravljišče in golazen bi nas bila žive požrla, če bi nas zalotila v globokem spanju.

Prehod preko reke

Drugi dan je bilo treba prekoračiti reko Perak, ki je zelo deroča. Spremljevalci so namreč bili mnjenja, da bi se na drugem bregu lažje hodilo. Skoro bi nas bila voda odnesla, ob prsa so nam srdito butali valovi, a vzlic temu nam je uspelo doseči nasprotni breg. Strašno nas je zeblo v premočenih oblekah, a sonce se ni hotelo pokazati. Težke meglene koprene so se podile nad reko in od dreves je kapala rosa.

Kako odvraten prizor: Praproti, različno pritlikavo grmičevje, a med njim so se vzpenjali proti nebu ogromni gozdni orjaki. Vse naokoli je vladala grobna tišina. Nobena vejica, noben listič se ni zganil. Slišali so se samo moji koraki, ki so čudno odmevali v tej divji pokrajini. Tavalí smo po rečni strugi, včasí do členkov v močvirju, potem pa spet po vodi in produ. V meglenem somraku te pokrajine mi je postalo tesno pri duši. Vsak trenutek se

mi je zdelo, da nas bo naskočila kaka zver: tiger, bivol ali kaj drugega. So deč po nešterih živalskih sledeh, ki so se tukaj križale, bi človek dejal, da mora biti ta košček zemlje poln divjih zveri. S trudom smo tavalí navzgor po potoku in neprestano so nas napadale in neusmiljeno mučile trume pijavk.

Slon samotar

Kmalu je moje pritlikavce popadel nov strah, zakaj odkrili so na tleh svežo sled slona. Utegnil je biti samotar, ki je moral pred nekaj trenutki zadeti našo pot in je gotovo koračil v isti smeri, ko mi. Kaj se bomo srečali z njim. Med tem strahom sm, dospeli v Tapogn, malajsko vasico, ki leži sredi obširnega polja. Dve borni kočici, počivajoči na žgočem solncu sredi grmičevja, sta nas sprejeli v svoje okrilje. Globoko doli v soteski je šumel Perak.

Moskiti napadajo

Polegli smo kar po tleh, ali težko za služnega počitka ni hotelo biti. Nj, kjer nas niso moskiti tako hudo opikal, kakor tukaj. Zdelo se mi je, da se jih v travi skriva milijarde in milijarde. Pomagati si nismo vedeli drugače, kakor da smo pred kočami zakurili ognje, in čeprav bi se bili skoro zadušili čí dima, smo se moskitov vsaj nekoliko ubranili. Z nepopisnim veseljem smo pozdravili jutro, ki nas je rešilo truk.

V nekaj dneh trdega pohoda smo dosegli Belum, ob zgornjem toku Peraka. Svoje nosače — pritlikavce — sem bil že med potjo po večini odpustil. Samo Keladi je še zdržal pri meni in me hotel spremljati do Tadoha.

Borba z vodo

Čez gore do Tadoha smo potrebovali tri dni. Vodstvo karavane je Keladi odstopil dvema služabnikoma, ki smo jih bil na novo najeli. Spočetka je tekla pot ob Peraku in je bila še dosti dobra. Kmalu pa smo krenili holi proti vzhodu in zašli v divjo odliudno pokrajino. Steze je zmanikalo, zato smo jo udarili kar skozi grmovje in preko nekoga strmega grička. Navzgor je še nekam šlo ali nizdol smo se hoteli valiti kot hodili. Zapletali smo se v grmovje in če se ne bi sem na tja ujeli za kako bambusovo stebelce, bi ne prinesli ce-

lih kosti s pobočja. Pa kaj smo hoteli? Poti ni bilo nobene, preostalo nam ni drugega, kakor da se prerijemo skozi grmičevje, ali pa da si stešimo brod in poskusimo veslati navzgor po deročem in skalnatem Peraku. Izbrali smo si slednjo pot. Nemudoma so spremeljevalci začeli sekati bambus in ga povezovati v splave, ki so bili komaj tolikšni, da smo mogli nanje mi in naša prtljaga. Odrinili smo od brega na težko pot. Vzlic temu, da je bilo treba preveslati komaj km, smo potrebovali več ur. Včasih smo plavalí po mirni globoki vodi, v kateri so se lovile neštnevilne ribe, potem pa nas je spet metalo in sukalo okoli sipin. Vsak čas smo morali splave raztovoriti in prazne potegniti čez ovire. Pokrajina okrog nas je bila nepopisno divja. Visoke skalnate čeri so na obeh straneh struge molele proti nebu. Bog ve, koliko tisoč let je potreboval Perak, preden si je izdolbel to skalnato strugo. Pečine na bregu krona orjaški pragozd. Čigar tisočletna drevesa se dvigajo proti nebu. Ob izlivu pritoka Kao, nas je zatekla noč. Zakurili smo ognje, in se zatekli pod listnato streho, kjer smo se za silo posušili.

V gozdni samoti

Ta kraj je bil kakor ustvarjen za to, da nam predóči vso silo in nepregledljivost pragozda. Tukaj, sredi grandiozne in vendar neslišne vegetacije smo začutili, kako majhni smo in zapuščeni.

Noč je bila dolga. Veliki ognji so goreli pod našo streho. V spanju nas ni oviral mraz, niti vlažna gozdna tla, potresena z vlažnim trohnečim listjem, pač pa mrčes in druga napol gnila nesnaga, ki je kapala s strehe na nas. Zaradi tega smo se ráje spravili nazaj k ognjem. Pa vse zaman, spanca ni hotelo biti od nikoder. Zjutraj smo zlezli v premočene obleke in obrnili reki hrbet. Dve gori, bili sta nekako po 700 m visoki, smo morali še preplezati ta dan. Na vrhu, na meji med Siamom in Perakom smo se ustavili, ozrli smo se še enkrat na muke in trpljenja polno pot za seboj, nato pa smo se brez potnih listov in brez carinske revizije spustili nizdol v siamsko državo.

Kako prodira evropska omika v islamski svet

Med zgodovinsko važnimi pojavi naših dni je posebno pomenljivo politično in kulturno prebujenje vzhodnih narodov. Evropska omika postaja v Orientu tem vplivnejša, čim bolj slabi politična moč evropskih držav.

Islamsko gibanje se je v zadnjih desetih letih tako preobrazilo, da bi ga prejšnja generacija komaj spoznala. Če bi vstala iz groba. Ne samo Turčija — tudi druge mohamedanske dežele se prerajajo in oplajajo z evropsko civilizacijo. Ena temeljnih prenov je odprava arabske pisave. Le-ta je prikladna za semitske jezike, za turščino, ki

se šteje k velikofinjski jezikovni skupni, pa ni porabna. Latinica podaja v nasprotju z arabsko pisavo fonetično čisto turščino.

Govoreč o reformah islamskega sveta pa moramo pripomniti, da Kemal



IBN SAUD,
wahabitski kralj



SPOMENIK KEMALA PAŠE
V CARIGRADU

paša ni prvi, ki je uvedel latinico v mohamedanskem svetu. Pred njim so storili to že muslimani pod sovjetskim kladivom in srpom. Seveda ni rečeno, da so arabsko pisavo docela odpravili, vendar pa je v njihovih šolah latinica na prvem mestu; bila je obvezna že lani in bo še bolj prihodnje leto. Že sedaj izhaja 33 odstotkov islamskih publikacij v sovjetski uniji v latinici. V republiki Azerbejdžanu je bilo l. 1923, samo 2948 pismenih oseb, danes jih je že 41.000. Vsi čitajo in pišejo latinico.

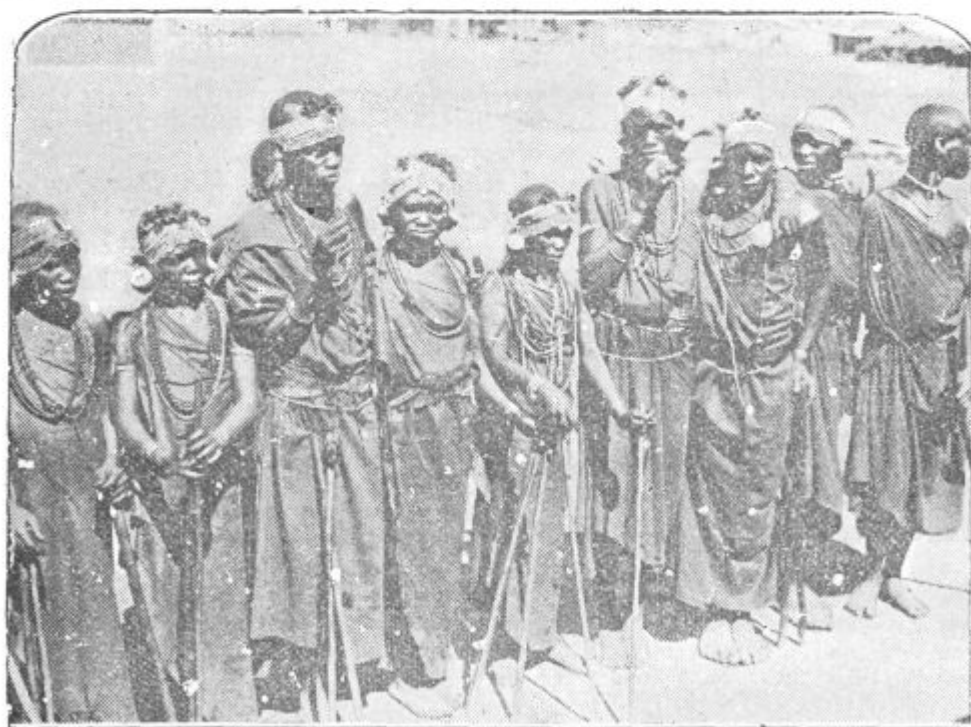
Globok prevrat se je izvršil na cerkvenem polju.

Kemal paša je ločil cerkev od države. Odpravil je derviški red in imeno-



ZAGIUL PAŠA

val svečenike za državne uradnike. Pridigarji so dobili že pred pol letom iz državne tiskarne natisnjene formulare pridig. Poslalo jih je prosvetno ministrstvo. Turška državna tiskarna je natisnila tudi koran v izdaji za splošno uporabo. Vse to je bilo s tradicionalnega vidika nedopustno; pokazalo se je, da je tudi mogoče. Starejše svečenike je dobil Kemal paša tako v svojo pest, da jih je napravil za vojaške duhovnike in jih poslal na univerzo v poseben filozofski tečaj. Tam jim je predaval profesor, ki bi lahko bil po letih njihov pravnuk — a deslušali so ga vendar vsi z ganljivim spoštovanjem. Kakor se čudno sliši, se vendarle res, da jim je mladi predavatelj govoril o — Kantovi križki čistega razuma. Po teh filozofskih vicah je poslala vlada stare svečenike kot profesorje v šole. In še več. Kemal se je domislil, da bi kazalo zaposliti tudi vse bivše vojaške svečenike. Vtepel jim je v glavo latinsko abecedo in jih je navajal kot ljudske prosvetitelje, ki širijo latinico po vsej deželi. Njihovih sadoxo bili deležni v prvi vrsti sinovi anatolskih



SKUPINA FANATIČNIH MOHAMEDANCEV IZ OKOLICE KONJE

kmetov, zelo zapuščeni reveži, ki niso imeli še nikoli prilike, videti kako knjigo.

Majšina današnje Turčije, ki je merodajna v vseh stvareh, je pozitivistično, t. j. brezbožno orientirana. Kot taka izdaja celo časopis, ki širi brezboštvo. Nasprotno pa iščejo krogi, ki ne najdejo utehe v tem miselnem toku, zadovoljstva v pojačanem nacionalizmu, v naglašanju turanske misli, ne- kakšne vrste praturstva.

V Anatoliji je vse polno klubov »Turški odžak«, turško ognjišče, kjer se zbira turška inteligenca, v prvi vrsti uradniki politične uprave. V teh klubih se shajajo zdravniki, sodniki, uradniki in učitelji; z eno besedo dostojanstveniki Kemalovega režima. V Carigradu je Kemal ustanovil konservatorij za glasbo. Člani konservatorija in glasheniki prireajo vsako leto nekaj izletov v Anatolijo, kjer zbirajo turške melodije. Orientalcu prvotno tuj sport je postal z agitacijo države mogočna opora mladine. Da Kemal je dal celo pobudo za ustanovitev turškega Narodnega gledališča, ki obstoji že nekaj let v Carigradu. Na tem odru se predvajajo samo turška dela; občinstvo zabava v obilni meri »karagöz«, turški Pavliha. Tako

pobjajo Turki armenske gledališke predstave, ki so bile do nedavno zatočišče inteligentnejših slojev. Kemalova Turčija pa se poskuša tudi v izvirni dramatik in inscenaciji. Izobraži je nekaj režiserjev v Berlinu in le-ti uporabljajo pridobljena izkustva doma z velikim uspehom.

Civilizacija je v Turčiji dosegla že tolik razmah, da so 'ansko zimo v Bruslju prestopile nekatere dijakinje h krščanstvu. Tisk je seveda zahavljal in vlada, ki je hač tedaj pronagirala ločitev od države, je prišla v mučno zadrego. Ministrstvo je odredilo disciplinarno preiskavo, ki se je končala tako, da je bilo nekaj deklet kaznovanih s trodnevnim domačim zaporom.

Drugi islamski reformator, Zaglul paš, stoji na čelu *Egipca* in je že zdavnaj napravil uspešen načrt za ureditev razmer v svojem področju. Njegova tendenca obstoji v ojačevanju narodnostne pozicije. Zato si je zamislil reformo ustave, kakor le niholi v skladu z interesi Islamskega sveta v Egiptu. Za sedaj pa se Zaglul omejuje samo na politiko, v kateri skuša oslabiti vpliv Britanije, ki je s svojim protektoratom še vedno gospodar Egipta.

(Dale prihodnjič)

Dr. Vladimir Bartol

Psihoanaliza motenj vsakdanjega življenja

Zakaj pozabljamo imena, ali se jih napačno spominjamo? se je vprašal gotovo že vsakdo izmed vas. Večina psihologov si je doslej razlagala pozabljivost iz popustljivosti spomina, iz trenutnega oslavljenega enega dela možganov, iz preutrujenosti ali pa zaradi nevažnosti tistega, kar se je pozabilo.

S. Freud je opazoval pri pozabljivosti do imen, da se slednja ne samo pozabljajo, temveč da se jih tudi napačno spominjamo. Če se trudimo, da bi se spomnili pozabljenega imena, nam prihajajo na misli druga, nadomestilna imena. Čeprav spoznamo slednja takoj kot nepravila, se nam vendar le vsiljujejo z veliko trdovratnostjo. Proces ali potek torej ki naj bi nas vodil do iskanega imena, se je tako rekoč premaknil in nas dovedel tako do nepravilnega nadomestila. Freud predpostavlja tedaj, da ni ta premaknitev prepuščena du-

ševni samovoljnosti — kakor vemo, poteka tudi duševno življenje po strogem vzročnem redu — temveč da se giblje v zakonitih in preračunljivih tokovih. Z drugimi besedami, da stoji to ali ono nadomestilno ime z iskanim imenom v zvezi, ki se da izslediti.

Oglejmo si primer, ki ga podaja Freud v svoji neprekosljivi knjigi »Psychopathologie des Alltagslebens«.

Na nekem potovanju je vprašal svojega sopotnika, če je bil morda v Orviju in se ogledal tam v Domu veličastne freske o »poslednjih rečeh«, ki jih je naslikal — tu se ne more spomniti mojstrovega imena. Na misel mu trdovratno prihajata imeni *Botticelli* in *Boltraffio*, ki jih pa njegova sodba odločno zavrača kot napačni. Ko mu pozneje povedo pravo ime mojstra, ki je bil *Signorelli*, ga takoj spozna. Freud je ana-

liziral ta slučaj in rezultat je bil nasledeji:

Freud je bil načel temo o Signorelli-jevih treskah, je pripovedoval svojemu sopotniku, kako so preivalci *Bosne* in *Hercegovine* vdani v svojo usodo in kako zaupajo zdravnikom. Če jim je treba povedati, da ni bolniku več pomoči, pravijo: »Gospod, kaj naj še rečemo? Če bi se ga dalo rešiti, bi ga bil ti rešil.« V tem stavkih se najdejo besede: *Bosna Hercegovina* (prvi del besede »Her« pomeni kot znano v nemščini »gospod«) in *gospod*, ki se dajo vrniti med asocijacijsko vrsto: *Signorelli*, *Botticelli* in *Boltraffio*. Nadalje se je pokazalo, da je hotel Freud ob tej priliki pripovedovati svojemu sopotniku še neko drugo značilnost Bosancev, namreč njihovo visoko cenitev seksualnih užitkov, ki je v očitnem nasprotju z njihovo siceršno vdanostjo v usodo, kar pa se mu je zdelo prekočljivo, da bi mogel s tujcem govoriti o tem. Zato je naglo okrenil pogovor in vprašal sopotnika, če je že videl freske v Orvieto, pri čemer pa mu je izpadlo ime Signorelli, katerega je poznal prav tako dobro kot ime Botticelli in mnogo bolje kot ime Boltraffio, torej imeni, ki sta se mu vsiljevali mesto pravega v spomin. Poleg tega mu pride pri analizi tudi do zavesti, da je izvedel pred par dnevi v mestu Trafoi (mislite pri tem na ime *Boltraffio*!) žalostno novico. Namreč da si je bil eden njegovih pacientov zaradi neke seksualne motnje storil konec, nakar pa je Freud skušal pozabiti in na kar med vožnjo zares tudi mislil ni.

Torej vidimo: Freud je potlačil svojo voljo, da bi pripovedoval svojemu sopotniku o čudnih svojstvih Bosancev, ker se mu je zdelo neprimerno govoriti s tujcem o takih stvareh. Sam je skušal pozabiti neprijetno vest o samomoru svojega pacienta, katero je izvedel v kraju Trafoi. Ta dva izpodrinjena kompleksa sta potegnili s seboj tudi ime Signorelli, tako da je mesto nanje — pozabil ime italijanskega mojstra Asocijativna vez je torej naslednja: *Botticelli*, ime, ki se mu vsiljuje mesto pravega, ima prvi zlog skupen z imenom *Bosna*, prav kakor tudi drugo nadomestilno ime: *Boltraffio*. Z imenom Signorelli pa ima končnično skupno: *Signor-elli* — *Bottic-elli*. *Boltraffio* pa spominja že v svoji končnici na besedo Trafoi. Daleč ima začetnica pozabljenega imena *Signor-elli* najtes-

nejši stik s *Her-cegovino*. (Pogovor se je vršil v nemškem jeziku in pomenijo besede Herr, gospod, in signor isto.) In prav tako tudi s stavkom: »Gospod, kaj naj še rečemo?« Torej vidimo, da tvori pozabljeno ime najtesnejši zunanji asocijativni kompleks ali spoj s stvarmi, o katerih se je Freud pogovarjal s svojim sopotnikom in še s tistimi, na katere ni maral misliti (samomor njegovega pacienta).

Zaključek iz navedenega primera je ta, da pozaba imena vsaj v tem slučaju ni bila posledica kake slučajne svojevoljnosti v duševnosti, temveč, da je bila povzročena po v poznavanju delujočih intimnih kompleksih.

Kako naj si razlagamo pri pozabljanju vpliv činiteljev, kakor so preutrujenost živcev, prirojena ali pridobljena pozablljivost? Zakaj nedvomno je, da »pozabljiv« človek večkrat pozablja, kakor človek, ki ima dober spomin, in pa, da se človek, če je preutrujen, lažje zareče, kakor če je spočit. Freud postavlja nastopno primero:

»Vzemimo primer, da sem bil tako nepreviden, in sem se šel sprehajati ponoči v neobljudeni del velikega mesta, kjer so me napadli in oropali ure in možnje. V najbližji policijski postaji javim na to svoj slučaj z besedami: bil sem v tej in tej ulici, kjer sta mi *tema* in *samota* odvezli uro in možnjo. Čeprav nisem bil v teh besedah ničesar povedal, kar bi ne bilo pravilno, bi bil vendar v nevarnosti, da bi smatrali po mojem besedilu, da ni v moji glavi vse v redu. Stvarni stan lahko opišemo samo na način, da so mi *neznani zlikovci*, ki sta jih *rospeševali* in *ščitili* tema in samota, odvezli moje dragocenosti. Nu, stvarni stan pri pozabljanju imen ni treba, da bi bil drugi: po preutrujenosti, motnji obtoka krvi in intoksikaciji pospeševana, mi odvzame *nepoznana psihična sila* razpolaganje z imeni, ki pripadajo mojemu spominu, in to ista sila, ki je v drugih primerih sposobna, da me oropa mojega spomina pri popolnem zdravju in čistosti duha.

Navesti hočem nekaj primerov, ki jih čitam v prei omenjeni Freudovi knjigi:

1. Pacient me prosi, da bi mu priporočil zdravilišče ob Rivieri. Vem za tak kraj tik pri Genovi, spominim se tudi imena svojega kolega, ki tam prakticira, toda kraja samega ne morem imenovati, kakor sicer smatram, da ga dobro poznam. Ne preostane mi drugega,

kot da ostavim pacienta in povprašam ženske v svoji družini. »Kako se vendar pravi kraju pri Genovi, kjer ima dr. N. svojo ma.o kliniko, kjer je bila ta in ta go. pa tonko časa v zdravljenju?«

»Seveda, prav ti si moral pozabiti to ime. Imenuje se *Nervi*.« Z živci ali nervi imam kajpada dovolj opravka.

2. Najlepši primer te vrste mi je pripovedoval neki g. *Lederer*. Na svojem ženitovanjskem potovanju je naletel v Benetkah na znanca, ki ga je poznal površno, in ki ga je hotel predstaviti svoji ženi. Ker pa je bil pozabil tujčevo ime, si je pomagal prvič z nerazumljivim mrmranjem. Ko je pa nato, kot je to neizogibno v Benetkah, drugič srečal istega gospoda, ga je poklical ob stran in ga prosil, naj mu vendar pomaga iz zadrege s tem, da mu pove svoje ime, ki ga je bil, žal, pozabil. Tujčev odgovor je pričal o njegovem superiornem poznavanju človeškega srca: »Prav rad vam verujem, da si niste zapomnili mojega imena. Pišem se kot vi: *Lederer!*«

3. Meringer in Mayer pripovedujeta v razpravi: *Veisprechen und Verlesen* med drugim tudi nastopni primer: »R. pripoveduje v nekem predavanju ostvareh, ki jih smatra v svoji notranjosti za svinjarije. Išče pa mile oblike in začne: »Dann aber sind Tatsachen zum *Vorschwein* gekommen...« Mayer in jaz (to je Meringer) sva bila navzoča in R. nama je priznal, da je mislil pri sebi »Schweinereien«. Da se je ta mišljena beseda izdala pri besedi *Vorschwein* in postala hipoma učinkovita, najde v podobnosti besed »*Schein*« in »*Schwein*« svojo zadostno razlago.

4. Tako pravi dr. Stekel neki dami, pri kateri domneva, da trpi na Basedowovi bolezni: »Sie sind um einen *Kopf* (mesto *Kopf*) grösser als Ihre Schwester.«



Toda delovanje tistih podzavestnih, človek bi lahko dejal, demonskih sil, ki povzročajo našo pozabljivost do posa-



IZ NAŠIH GOZDOV: Bevke ali snežne jerebice

meznih imen, zasledujemo tudi pri vseh ostalih naših poglavitnih dejanjih. Tako na primer pri pozabljivosti do vtisov in do stvorjenih sklepov, ki so spojeni za nas s čustvi neoprijemljivosti, ali pa, ko se »zapisemo« ali »začitamo« (verschreiben und verlesen).

Sučaj n. pr., ki ga pripoveduje dr. Stekel: Naravnost neverjeten slučaj »zapisanja« in »začitaja« se je dogodil v redakciji razširjenega tednika. Dotično vodstvo je bilo javno ožigosano, da je podkupljivo. Tvega je bilo torej napisati članek v obrambo in zaščito. To se je tudi zgodilo — z velikim ognjem in velikim patosom. Glavni urednik, ki je prečital članek, pisec sam naravno večkrat v rokopisu, nato še v prvem izvlečku, vsi so bili zelo zadovoljni. Hipoma pa se javi korektor in opozori na malo napako, ki je bila ušla pozornosti vseh. Tam je bilo razločno napisano: naši čitatelji nam lahko potrdijo, da smo se bili vselej zavzeli za javni blagor na *najsebičnejši* način. Naravno, da bi se moralo glasiti na *najne-sebičnejši* način. Toda resnične misli so podrle z elementarno silo patetični govor.

Tudi pozabljanje stvari na gotovih mestih je determinirano po istih neznanih, v podzavesti delujočih silah. Lep primer sem bil sam pred kratkim doživel. Prijatelj, ki je poznal moje nmenje v podobnih zadevah, mi pripoveduje, da je prejšnji večer požabil v kavarni cigaretno dozo, kar se mu baje ni šenikoli zgodilo. »Kako bi si razlagal ti ta slučaj?« me vpraša. »Pomisli, ko *lačen* sem, vidim čisto natanko, da leži doza pred mano na mizi. Toda ko odhajam, bilo je že preko polnoči in torej sem moral biti že precej za pan, jo pa pozabim vzeti s seboj. Drugi dan se takoj spomnim, kje sem jo bil pozabil, grem v kavarno, kjer jo tudi zopet dobi. Spravil jo je bil natakár. Iaz bi si razlagal ta slučaj s preutrujenostjo živcev, — ves dan sem namreč delal in pa z zaspanostjo, ki se me loteva ob tako pozni uri.«

»Mogoče,« mu odvrnem, »toda praviš, da si jo še natanko videl pred sabo, ko si plačoval. Kaj ti pride ob tem na misel?« Prijatelj se malo čudno nasmehe in pravi: »Spomnim se zelo neprijetnega doživljanja, ki sem ga bil nedavno tega doživel v isti kavarni. Ko sem hlač nameraval plačati opazim, da nimam denarja pri sebi. Ker mi je bilo nerodno delati natakárju, da mu plačam prihodnjega dne, sem se potolažil

z mislijo, da je vsota, ki sem jo bil tam zaplaval, tako malenkostna, da pri proračunu vooce ne bo prišla v postev in se bo krila z lahkoto iz napitnine, ki jo dobi natakár od ostalih gostov. Ker je bilo teh mnogo, sem se lahko neopazeno odšel in odšel, ne da bi plačal. — Moraa si že nasei kako zvezo med tem doživljanjem in mojim večerajšnjim slučajem s cigaretno dozo?« me vpraša in me nekani negotovopogleda. »Da, pri tem mi pride na misel,« nadaljuje takoj nato, »da sem danes, ko sem šel v kavarno po svojo dozo, dve uri sedel pri mizi, ne da bi si bil upal iz neke nepopolne sramežljivosti vprašati natakárja, če je morda slučajno našel mojo dozo. Vprašal sem ga šele, ko sem vedel, da se suce okoli mene in da čaka, da bi ga vprašal in res, komaj sem ga bil vprašal, mi jo je že izročil.« — »Štvar je popolnoma jasna,« sem mu dejal. »Takrat, ko si odšel iz kavarne, ne da bi bil plačal, se je stisnil v tvojo podzavest občutek krivde. S tem da si večeraj pozabil dozo v isti kavarni, si se hotel v podzavesti nekako *oddolžiti* za ta postopek. Zato tudi danes tvoja čudna sramežljivost, da bi vprašal natakárja, ki bi bila sicer popolnoma nerazumljiva, saj je šlo za »tvojo« lastnino. Tako pa si čutil v svoji podzavesti, da to prav za prav ni več tvoja, ker si jo »*dolžan*« dotičnemu natakárju in nimaš torej po zakonih srca, ki je človeku najneizprosnejši sodnik, nobene pravice več do nje.«

Vsa polja naših vsakodnevnih pomotnih dejanj nam pričajo o isti vzročnosti in medsebojni vezanosti vsega našega dejanja in nehanja. Freud pripoveduje, kako je bil zašel nekoč za nadstropje previsoko. Pri tem se je zasačil, da se je bil pravkar vdal častihlepni fantazijam, v katerih je bil tudi zašel »previ-oko«. Drugič zopet je zašel »v misli zatopljen« *predaleč*. Ko je opazil svojo pomoto in se vrnil, je našel, da ga je spetoma obvladala fantazija kako se jezi na neko »namišljeno« kriko. v kaseri se mu (vse samo v domišljiji, seveda) očita, da gre v svojih delih vedno »*predaleč*«.

Dalje pripoveduje Freud, kako je nekoč uničil objekt, ki mu ni več ugajal. Nekaj časa je nosil palico s srebrnim ročajem. Ko se je nekoč tenka srebrna plošča na isti brez njegove krivde poškodovala, so mu jo slabo popravili. Kmalu nato, ko je dobil palico nazaj, je

uporabil ročaj, da je v prešernosti lovil z njim nogo enega svojih otrok. Pri tem se je seveda palica zlomila in Freudu je ni bilo treba več nositi. Ravnodušnost, s katero prenaša človek podobne primere, priča, da je bil na dnu dejanja nezaveden *namen* storiti ga.

Tako vidimo torej, da kakor ne vlada nikjer v prirodi goli »slučaj«, tako tudi v naši duševnosti ni niti enega doživljaja, ki bi ne bil v zvezi s celotnim našim organizmom in s celotno našo bitnostjo. Dalje, da tudi tiste tako pogoste motnje v vsakdanjem življenju, ki

se vsakomur izmed nas neprestano dogajajo, niso le rezultat slučajnih okolnosti, temveč da so določene po *tajnih, podzavestnih determinantah naše duševnosti*. Mi-lim, da je baš psihoanaliza našla ono pot v »Neznano«, ono pot R »Materam«, ono pot k našemu prabistvu katero označuje Goethe v drugem delu Fausta tako-le:

»Kein Weg! Ins Unbetretene,
Nicht zu Betretende; ein Weg ins
Unbetene,
Nicht zu Erbittende. Bist du bereit?«

Fr. 2.

Zakaj se naši ljudje tepejo?

Beležke o kranjskem tepežu



Ne vem, v čigavih rokah sta sedaj rekord in prvenstvo. Svojčas pa vem, kar se tiče tepeža, da so bili Kranjci prvi na svetu.

Slovenske narodne vrline jako ljubim kakršnekoli, kjerkoli. Z navdušenjem sem vedno zbral narodne pesmi, kvante, bajke in kletvice, kakor tudi vse raznovrstne glashene pojave, vštevsji potrkavanje zvonov in pokaenje z biči.

Pa sem se zanimal tudi za naš domači tepež in sem rad hodil poslušati, kadar so katerega razpravljali na kazenskem sodišču. Tej panogi narodnega življenja posvečajo namreč tudi kazenska sodišča svoje hvalevredno zanimanje.

Lahko se trdi, da je kranjski tepež jako pester in raznoličen. Vseh brezštevilnih njegovih inačic sploh ni moči popisati. Takega namena moje pero tudi nima. Nego bo moje pero zgolj poizkusilo urediti in v naslednjih vrstah razgrniti obilna opazovanja, nabrana v teku let na pojju kranjskega tepeža.

Ob tem si moje pero ne more kaj, da ne bi pripomnilo, kaj od kraja, da je vohče združeno s silnimi težavami, točno dognati, kako se je vršil kak tepež. Kajti ga vsak popisuje drugače: oni, ki ga je bil deležen v trpeči obliki, drugače, kakor oni, ki je tepel: priča pa tepež popisujejo zopet drugače in ga popisujejo vsi brez razlike drugače v domačem krogu in drugače pred sodiščem. Potem se spoznaj vrag, kje tiči resnica!

Kar sem torej v teku let izvedel in zbral o našem tepežu, sem z nemalim trudom razvrstil v poglavja in bodi priobčeno v večni spomin!

Reče se pa tepežu tudi boj (zlasti če se vrši v velikopoteznejši meri in med skupinami), ali pa tudi barufa.

1. O prilikah in povodih za tepež.

Povodov za tepež je jako mnogo. Vse, kar je, lahko služi tepežu za po-

vod. Ob gotovih okolištinah že zadošča, če pozdraviš: »Dober večer!« Ali pa tudi, če nič ne pozdraviš — v obeh primerih se lahko razvije tepež. Niti ni predpisano, da mora biti za tepež sploh kaj povoda, nego se opravi tepež tudi brez povoda — mislim, da se temu reče: »L' art pour l' art.«

Vendar ni tajiti, da so go-ove prilike, ki ustanavljajo posebno ugodno razpoloženje za tepež. Te prilike so:

Nedelje in zapovedani prazniki vobče in zlasti žegnana. — Ognjegeške veselice. — Ličkanje koruze. — Ofrehtji. — Procesije in ob njih se pojavljajoče vprašanje, kdo bo nosil bandero. — Ženitovanja in z njimi združeni lepi običaji »šrange«, ki ob njej fantje zahtevajo od ženina odkupnino za nevesto. — Preža na ženitovanjih. — Ponočno bdenje pri mrličih z molitvami, žganjem, pitjem in družabnim žvečenjem tobaka. — Kopica, to je, kadar manejo proso in romajo fantje od poda do poda. — Pustni terek in maskare. — Miklavževanje, ako se ga udeležujejo miklavži in parklji iz različnih taborov. — Vojaški nabori in tombole. I. t. d.

Rekel bi: tepež je neka vrsta narodnega razvedrila. Oziroma s tepežem se narodne zabave in slovesne prireditve povzdignejo do vrhunca. Tepež je zadnja točka sporeda. Poprej je »neprisiljena domača zabava ob izborni kapljici« in »ples ob izpodbudnih zvokih harmonik«, o pravem času pa sledi tepež.

N. pr. so najprej harmonike. Potem vrže fantalin godcu denar in naroči »soro«. Namreč »solo«. Toda se hoče postaviti, da ni takšen, kakor so nekateri, ki jim črka r ne gre z okornega jezika in jim mesto nje služi črka l. Pa možato zahteva »soro«, to je, da bo plesal sam s svojo izvoljenko — drugi na okoli pa naj si oblikujejo prste. Pa se je zgodilo, da si jih niso oblikovali Niso upoštevali, da je fant ukazal »soro«, nego so izjavili, da je premalo vrzel godcu, da bi bili zavezani »mulca« gledati samega. In so stopili v sredo in se zasukali s korajžno peto. Onemu, ki je naročil »soro«, to seveda ni moglo biti všeč. Ni dosti več izjavil, nego: »Krščen krvave«, že je stopil k godcu in mu oberoč in z obeh strani vkupe stisnil harmonike, da so sredi viže žalostno zahreščale in niso več zinile ne bev ne mev. Pa

je bil položaj zrel za tepež. Eden je usekal po svetiljki, da je zavladala tema, in ni trajalo dolgo, pa je bilo treba poslati po »gospoda« in žandarja. Tepež se je bil vršil v temi.

Pripomnjeno bodi koj na tem mestu, da ni treba, da bi se pred slehernim tepežem v krčmi svetiljka kar razbila. Nego imam zabeležen primer, ko je starešina, čim se je otvoril tepež, luč zgolj privil; ko pa je bila reč opravljena, jo je zopet odvil.

Za uvod k tepežu so harmonike najbolj pripravne. Nekaten okrajni glavarji ne dopuščajo več gosulniških zabav s harmonikami, češ, harmonike so že ob sebi začetek tepeža in je z njimi združena nevarnost za telo in zdravje ljudi. Baje se že pripravlja naredba, da bo za harmonike treba orožnega lista. Tako se žal zatira prastari narodni običaj tepeža. — Ne vem, če bo narodopisje okrajnim glavarjem hvaležno. Poleg harmonik naj prepovedo še pijačo, pa bo vsemu konec! Kdo se bo tepel na vasi brez harmonik in pijače! Tako bo tepež na domačih vaških tleh prekmalu izumrl — preselil se bo v javne zastoje in v predale domačih novin, kar pomeni za naše kulturno življenje jako žalostno majko. —

Pijača mudi takisto vrlo hvaležne povode za tepež. Ne-le, da neti moški pogum, nego je pijača lahko tudi ob sebi predmet sporu.

Lepa je gostoljubna domača navada, če sediš v krčmi in ugledaš prijatelja, da ga prijazno pokličeš pit. Toda mora v tvojem kozarcu res tudi biti pijača. Ne svetujem ti, da koga povabiš pit iz praznega kozarca. Nekoč je nekdo storil tako, pa mu je bilo ves teden žal in še mu je ostal spomin ob levem ušesu.

Če te pa kdo pokliče in ti spodobno naliže kozarec tako, da je poln do roba in se ga bogat val razlije še čez rob in po mizi tedaj pij, ako ljubiš samega sebe! »Na dobro zdravje!« reci, nesl kozarec k ustom, zmoči si ustnice — večji požirek se ne spodobi — pa postavi kozarec zopet na mizo! Če ti pa je potem ukazano: »Vse izpij!«, pa izpij vse in si obriši brke, ako jih imaš!

Nekoč se nekdo ni maral odzvati, da bi pil. Rekel je, da zato ne: »ker ne maram mešati s pivom in ker si predlanskim mojega brata z nožem!« Pa mu je oni pri tej priči vino pljusnil v

lice in mu dejal: »Če sem brata, ali misliš, da tebe ne morem?« — in ga je res.

Ugodno priliko za tepež nudi v krčmi tudi čas ko je treba plačati skupni račun. Račun za skupno pijačo se ne ujema rad. Še manj gladko pa gre od rok porazdelitev računa na družbo in plačanje. Rado se primeri, da prav tisti hip, ko bi bilo treba seči v žep, kateri neznansko trdno zaspi in ga ni moči zbuditi ne zlepo, ne zgrdo. Če pa tovariši le ne odnehajo in mu po denar sežejo v žep se nemudoma zdrami, je silo užaljen in kopitne na desno in levo. Tepež je tukaj in je potem račun še večji za obilne črepinje, ki so združene s tepežem, ako je prirejen v krčmi.

Nešteto je še povodov za tepež. Zapisano imam, da so se nekoč stopli zaradi vremena.

Radi se stopo fantje zadnje dni, preden morajo v vojake.

Oženjenega dedca so stopli, ker se je »štulil« med fante. »Norec,« so mu rekli, »k Sv. Katarini pojdi prosit za pamet!« in so ga udarili.

Stepo se tudi še zaradi petja, ako menijo, da kdo nima pravice peti, pa vendarle poje.

In če ne bi bilo deklet, bi bilo takisto manj tepeža.

Povod za tepež so potem še razne fantovske zadeve. Ako mladenič sili v fantovsko družbo, pa še ni plačal »fantovščine«. Fantovščina je taksa: kdor je ni plačal, ni deležen fantovskih pravic.

Potem so tako rekoč plemenske mržnje med fanti iz raznih vasi. Fantje od »solčne plati« napadejo one od »senčne plati« in narobe. To traja, dokler ni sklenjen prijateljski sporazum, ki se slavnostno praznuje s pijačo, harmonikami in končno seveda s tepežem.

Pri takih bojih gre »za domovino« in »za čast«.

Silno bojevito pleme je živeo pred kakimi 30. do 40. leti tamkaj med Škofjo Loko in Kranjem. Ugleden občinski mož je povedal, da se nikdo, kdor je previden, po Zdravi Mariji ne upa na cesto drugače kakor z vilami. Vsak teden vsaj enkrat so gotovo bile kolone in se je venkaj pripeljala sodna komisija.

Pa se je zgodilo, da so fantje — ne vem več, iz katere vasi — povabili fante iz Škofje Loke na žegnanje. Lo-

čani so se odzvali povabilu, zmenili so se pa: »lepi se nalašč ne bomo, da jim spridimo žegnanje.« Skraja sta se mesto in vas razumela in se je res bilo bati, da bo žegnanje minilo brez krvi. Pa so oni iz vasi vendarle nasukali Ločane. Hinavsko so jih naučili, naj gredo klicat dekleta, in so jim še pokazali, kje naj prislonijo lestvice. Tako so jih lepo razdelili po vsej širni vasi. Potem pa so jim posamič izpodnašali lestvice in jih pognali, da se je častljiva Loka zopet znašla šele onkraj Suhe in prišla do sapa — Loka je bila v dno srca ogorčena. »Ne,« so preudarjali loški fantje, »takega madeža ne moremo pustiti na mestu, da je mesto bežalo pred vasjo.« Za domovino gre in za čast, vsi za enega, eden za vse! in so si segli v roke. Le trije so jo pobrali spat. Fant, ki je bil na dopustu od vojakov, se je hrabrim branilcem domovine postavil na čelo. Z junaškim »hura!« so naskočili krčmo, kjer je vas slavila zmago, in so zanesli zmedo v sovražne vrste. Nekaj jih je poskakalo skozi okno, nekaj se jih je skrilo v svinjak, eden je padel v gnojnico, nekaj pa jih je zlezlo na peč in milo prosilo, ha jim Loka odpusti in prizanese. — Tako je bila domovina častno rešena. »Žlaki« so bili na obeh straneh, toda je vsak brez tožbe spravil, kar je bil dobil, in ne bi bila reči niti ne prišla pred sodnijo, če ne bi bil nesrečni krčmar — iz drugega kraja se je bil pritepel in še ni poznal domačih običajev — preveč kričal zaradi razbitih vrat, podrtih peči in obilnih črepin. —

Pa ko so v gorenjih vrsticah počaščeni za domovino vneti loški fantje, naj bodo sledeče vrstice posvečene še onim iz Kranja. So šli kranjski fantje vasovat k »burkam« v Čirčiče. Pa jih zajamejo domači fantje: »Zapadli ste naši pravici, izherite si sodbo; ali hočete biti ošvrčani ali obrčani?«

Kranjski fantje so vkupe steknili glave: »Ošvrčanje skeli, obrčanje boli — fantje korajžo, pa bežimo!«

Zasukali so se in zbežali in so neustrašeno bežali noter v Kranj. Jadno so se skrili v Orehkovo klet. Za »boj« so trdno zapahnili vrata na dvorišče, zaklenili so hišo in duri v klet. Potem pa je dejal njih kapo. »Auf primejduš, fantje, korajžo!«

Toda ni ta stvar na dan prišla na sodnijo, nego mi jo je zaupno povedala prijazna gospa iz Kranja.

Prirodne vede – kajipot k novemu človeštvu

Kultura evropskega človeštva je dosegla silno višino. Živimo v dobi radiofonije, aeroplanov, elektrifikacije. Znanost se je v poslednjem stoletju razvejala v stotine panog in v vsaki neumorno delujejo množice znanstvenikov. Često pa se ta ali oni strokovnjak ustavi pri svojem delu in se vpraša: Čemu še prilivam kaplince v morje človeškega spoznanja? Imamo antropologijo¹⁾, embriologijo²⁾, bakteriologijo³⁾, linguistiko⁴⁾ itd. — Človek ne bi mogel vseh teh znanstvenih panog niti naštetih. Tako naglo in bohotno se je razrasla v 19. stoletju evropska kultura.

Toda zdaj živimo v 20. stoletju, po strahotni svetovni vojni. Mimo navdušenega, triumfalnega duševnega dela učenjakov v laboratorijih in za katedrami predavalnic smo bili priča nizkotnega klanja in drugih vojnih srovostih; vojna je povzročila v Evropi, pa tudi žal pri plemenih drugih delov sveta, žalostno nazadovanje, kakor ga ni nihče ni slutil. Ves svet brede v močvirju. Naraven, izviren, samonikel duh izginja; vidiki, ki se nam odpirajo, so sila zamračeni.

Med svetovno vojno smo često slišali besede: nemška kultura, nemška znanost. Da, zares je nj veče, ki bi bila docela objektivna, nepristranska. Imamo nemško znanost, francosko znanost, angleško znanost, Darwinovo, pa Einsteinovo in Poincaréjevo znanost.

Vse naše spoznanje je bolj ali manj subjektivno, zakaj o svetu vemo samo to, kar nam pravijo naša čutila. Pa tudi tega ne vemo naravnost, marveč šele s posredovanjem naše zavesti. Nemara pa je baš tako prav, ker se nam tako odpirajo prave globine spoznanja.

Za nami so časi, ko smo verovali v spoznavalno moč razuma. Nove struje se ne naslanjajo na sam razum, marveč dajejo tudi čuvstvom besedo pri spoznavanju sveta in življenja. Angleški modroslovec James, utemeljitelj tako zvanega pragmatizma, ki ima velik vpliv na sodobno mišljenje, polaga veliko važnost na naše čuvstveno spoznavanje; francoski modroslovec Bergson je postavil v ospredje intuicijo, notranjo

vidovitost, ki ji je razum le bergla, ki se nanjo opira. Vse kaže, da tudi strogo izkustvene znanosti zahtevajo celega človeka, z drugimi besedami: da prirodznanstvo naših dni ni več ravnoдушno nasproti religioznim, moralnim in drugim vrednotam človeštva, ki so se mu videle še v 19. stoletju bolj ali manj odviše. Danes se vsi klanjamo pred ljudmi, ki so bili prožeti z resničnim religioznim duhom in ki so predvsem globoko in krasno živeli. Ni nam več do tega, da bi spoznali najmanjše podrobnosti vseмира; poglavitno se nam vidi, da spoznamo celoto, da douamejemo mogočno stvarstvo, ki nas obdaja in da proniknemo v skrivnost življenja in sveta, ker vemo, da bodo spoznanja globoko prepojila vso našo osebnost in zarisala našemu življenju novo, trdnjšo pot.

Tako so zrlji na znanost, modroslovje in sploh na proučevanje sveta in življenja največji možje Orienta. Zapadna mehanična kultura, kultura, ki vse preveč obožuje razum in stroj, nas je ponekod zanelala na stranota in odvrnila od življenskih resnic, ki so jih že zdavnaj spoznali modri ljudje na Vzhodu. Zakaj so bili baš Indijci tisti, ki so odkrili rastlinsko »dušo« n. pr. Čaudra Bose, ki je na strogo znanstven način dokazal da tudi rastlinam »utriplje srce«, dočim nam mehansko-fiziološke teorije niso ničesar dokončno pojasnile.

Današnji človek opazuje prirodo z nekoliko drugačnimi očmi nego prirodoslovec 19. stoletja. Niemu se je zjasnilo marsikje, kjer je prej ležala tema: celotno življenje prirode se mu očituje v novi luči in zopet išče — prav kakor ljudje davnih časov — ubranosti, harmonije s prirodo. Ni mi prav, če slišim o kakem prirodoslovcu, da si je najel lovski revir in hodi ondi s puško — zares je že zastaran nazor, da sta prirodoslovje in lovstvo v kakršni si hodi medsebojni zvezi. Prirodoslovec mora — prav kakor vsak umetnik — odpreti svojemu objektu srce. Kdor je vse svoje življenje posvetil proučevanju narave, jo mora vzljubiti, če ni pokvarjen: nanosled bo občutil uprav otroško ljubezen do svojega predmeta. Bolj ko bo prodiral vanj, bolj ga bo vnela njegova skrivnost in lepota. Ljubil bo prirodo tako kot ljubi oče svojega otro-

1) Znanost o človeku.

2) Znanost o zarodkih živih teles.

3) Znanost o bakterijah.

4) Jezikoslovje.

ka. Ne, boljša je primera: tako kot ljubi sin svojo mater, ki ga je rodila. Pr.roda mora pred vsakim, ki stopi pred njo čist in prost predsodkov, rasti in postajati tem bolj mogočna, čim bolj jo proučuje — dokler je ne vidi kot Sfin-go. Skrivnost vseh Skrivnosti. Večno uganko in Božanstvo samo.

Ni bilo velikih mislecev, ki ne bi imeli takih občutkov. Ta nazor pa mora baš prirodnoslovec širiti med ostalimi ljudmi. Prirodnoslovčeve naloge so dandanašnji večje kot nekoč; ne more biti samo suhoparen voditelj in pojasnjevalec, marveč je treba, da je tudi modroslovec in vzgojitelj. Nemara je to povsem novo pojmovanje, ki je v nasprotju s prejšnjim pozitivističnim nazorom. Pa saj je Tolstoj že zdavnaj zapisal, da je znanost samo tedaj prava, če koristi človeku.

Površna kultura, ki se končuje s praznimi besedami v šolah in s strojno tehniko v javnem življenju, je zapeljala evropsko človeštvo na kriva pota. Prirodnoslovci so poklicani, da pokažejo prava pota. To zveni nekam čudno, če pomislimo, da se 19. stoletje tako često imenuje »stoletje prirodoznanstva.« Vendar je res tako: napačno usmerjeno kulturo utegnelo baš prirodne vede prenoviti in preporoditi. Da se je prirod-znanstvo razvijalo preveč enostransko, je v dobršni meri krivo krščanstvo, ki je človeka preveč odtušilo prirodi, ga izločilo iz nje in ni dopustilo, da bi se slišal prirodnoslovčev glas tudi v modroslovju in vzgojeslovju. Naše izobraženstvo je preveč zaverovano v zgodovino, preveč se ozira v preteklost. Tudi človeku naših dni se vidi, da je priroda njegovo kraljestvo, kjer lahko neomejeno gospoduje in zadosti vsaki, celo najbolj razviten želji, češ, saj sme človek izkoriščati naravo, kakor jo more in ume. Skoraj vsi ljudje se drže zastarelega nazora, da ima samo človek dušo, dočim lahko z živalmi in rastlinami postopamo kakor z predmeti, ki nič ne čutijo in ki so samo zato živi, da ustrezajo človeku. Čas je, da ta nazor dokončno zavržemo in se uživimo v nov, pravilnejši in pravičnejši pogled na pri-rodo: Narava ni torišče človekove samopašnosti, marveč je človek le najumnejše, najbolj razvito prirodno bitje; poleg njega imajo tudi druga bitja pravico do obstoja.

Tako pojmovanje nam odpira nov svet in nas vodi k ubranosti s prirodo.

Prirodnopisec naših dni čuti veliko Tajno prirode, a ne smatra, da je neizprosno boj za obstanek nje največja s.a. Od boja nas vodi misel k miru, k vesoljni harmoniji, po kateri stremi vse življenje. Gozdovi postajajo zopet neke vrste svetišča. Danes žal je še za manjše število ljudi; a njih množica postaja čedalje večja. Ko bodo gozdovi večim ljudi prostor, kjer se bodo vneli za ljubezen do prirode, ko ptičev ne bomo streljali samo zato, ker nam koristijo, marveč zato, ker jih ljubimo ko ne bomo negovali cvetic zaradi tega, da bi jih trgali, če se nam zljubi — šele tedaj bomo lahko govorili o vedi in veri. Dole, je bilo vse to očeno: tu vera, tam znanost, ondi življenje. Bodočnosti mora združiti vse te življe; ko se bo to zgodilo, bo človek večji pred samim seboj in pred zgodovino nego je dandanašnji. Treba je, da se poklonimo pred prirodo in priznamo, da je ona gospodarica, dočim smo mi samo njen del, vrsta živi, brez katere je bila priroda dolga vekove in ki brez nje tudi bo do ge vekove; treba je priznati, da ne smemo samopašno uničevati in pokončevati njene stvarstva. Šele tedaj, ko bo to spoznanje proniknilo globoko v človeka, se bodo zadovoljivo uredile socialne razmere in bo človek postal res dober.

Kdor je vaje zahajati v prirodo, jo kmalu tudi spozna in zaživi z njo. Zato se širijo po vsem omikanem svetu, predvsem seveda v velikih mestih, zdravi in koristni pokreti, ki vabijo ljudi k prirodnemu življenju. Taborjenje v gozdovih, ob rekah, ob morju bo v bodočnosti samo ob semi umevno, neizogibno sredstvo za spoznavanje in proučevanje prirode. Dandanes je omejeno v največji meri na mladino, v bodočnosti pa bo postala potreba slehernega resničnega prijatelja prirode. Zakaj njo bomo razumeli in spoznali ondi, kjer je naš razum brez moči, če se uživimo vanjo, če jo občutimo in vzljubimo.

Tak prijatelj prirode, osobito pa prirodnoslovec, ki res živi s prirodo, mora obrniti tudi vedo v novo smer. Kako naj bi ravnodušno, brez srca opazoval odhod ptičev na jug? Skrbel bo, da bodo srečno potovali, varni pred zalezovalci, in da v prezimovališčih ne bodo izročeni goli usodi. Pticom nesejvкам po pozimi olajševal življenje, skrbeč jim za hrano in za varno zavetje. Se-savcev ne bo nenehoma zalezoval s

puško, marveč pogosteje s fotografsko kamero. Na straži bo povsod, kjer ljudje uničujejo naravo, bodisi v okolici mest ali v divjinah. Čemu naj proučujemo naravo, če nimamo toliko ljubezni do drevja, da bi na mestu podrtega drevesa zasadili novo drevo.

Moderen človek si ne more misliti ne modroslovja niti verstva brez prirodoslovja.

Ni tako lahko, biti prirodoslovec. Treba je tudi živeti v luči prirodoslov-

nihi spoznanj. Nisi pravi prirodoslovec, če kadiš, se zastrupljaš z alkoholom in ne živiš v spolnem pogledu čisto. Prirodoslovec naj časti naravo predvsem v samem sebi, naj pokaže z lastnim primerom, kako mora človek pametno in naravno živeti.

Spoznavanje narave in vživetje vanjo — to je program novega človeštva. Prirodoslovec je njegov učitelj.

(Po M. Seifertu »Vesmir«.)

Strah pred zvezdami in groza pred kačami

Dr. Edwin Hubble, profesor chikaške univerze, je pred kratkim objavil vrsto opazovanj o neki zelo oddaljeni astralni megli. To astralno meglo je bil že leta 1884 opazoval profesor Barnard in je o njej poročal.

Zdaj se astronomi ukvarjajo z nebesnim svodom v obliki neizmernih zvezdnih cest. Prvo odkritje takih zvezdnih aglomeracij je bila Rimska cesta z mirjadami čudes, ki jih je odkril teleskop in ki so padle kot žrtve preciznih merilnih instrumentov.

Raziskavanje o vsemirju čedalje bolj napreduje. Megla, ki jo je bil Barnard odkril leta 1884, je danes že raziskana do vseh podrobnosti. Ta megla je neizmerna kopica zvezd in je od nas oddaljena kakih 700.000 svetlobnih let. Svetloba se širi s hitrostjo 300.000 km na sekundo, svetlobno leto pa je razdalja, ki jo premeri svetloba v enem letu. Če pomnožimo to število s 700.000, dobimo oddaljenost te astralne megle od naše zemlje, ki velja danes za skrajno točko vsemirja.

Naše malo sonce nam je razmeroma blizu, saj nas loči od njega »jedva« 149 milijonov km, in vendar bi na zemlji takoj opazili, če bi se solnčna luč iznenada utrnila: v osmih minutah bi to zaznali in tisti mah bi se začel konec. Drugo nam najbližje sonce je prekrasni Sirij, ki ga vidimo v lasnih mrzlih zimskih nočeh; oddaljen je od nas kakih devet svetlobnih let. Po tem lahko presodimo, kako neizmerno delj je od nas astralna megla, ki jo je raziskal dr. Hubble.

Solnce, ki dá zoreti setvi in ki vzdržuje življenje, je le majcena zvezda v majhnem sistemu, če ga primerjamo z

drugimi zvezdami, onkraj katerih se razprostirajo spet novi sistemi. Dolgo se je človeštvo upiralo in le nerado se je naposled sprijaznilo z mislijo, da zemlja, ta planet, ki se mu je zdel tako pomemben, vendarle ni središče in jedro vsemirja. Človeško samoljubje se je zagrizlo v teorijo, da je zemlja najvažnejše od vsega, a naposled se je vendarle moralo ukloniti boljšemu spoznanju. Kopernik je to vedel, ali bil je oprezen in ni hotel objaviti knjige, ki je v njej dokazoval, da se zemlja vrti okrog sonca. Šele dvanajst let potem, ko je bilo delo dokončano, je prišlo v javnost. Na srečo je Kopernik kmalu nato umrl in tako ubežal vsem posledicam, ki bi jih bil sicer utegnil doživeti.

Prva naloga — ugotavlja prav dobro Robert B. Gray — je bila soncu oskrbovati človeštvo s toploto, paziti na zorenje setve in vobče skrbeti za vse življenje. Ker setev ne more uspevati brez sonca, je bil docela razumljiv zmisel in namen, da celo dolžnost sonca skrbeti za to. Zemlja ni bila oživljena po naključju, nego je to očitvidno bila naloga sonca. Želja zemlje je ustvarila sonce in zato je kot suženj krožilo okoli nje. Luna in zvezde so bile ustvarjene v razvedrilo in veselje človeštva.

Stari predhodniki astronomov, v Siriji Kaldejci in učenjaki prostranih severnoafriških puščav, so najbrže vedeli, da stvar ne more biti taka. Toda oni niso mogli vedeti, kaj se dogaja izven dosega njihovih oči, da že to, kar so videli, je bilo dovolj težko spoznati.

Povprečen človek z zanesljivim instinktom bo včasih z občudovanjem opazoval z zvezdami posejano nebo, a vendar ga bo pri tem marsikaj odbijalo. Če

takega človeka pozoveš, da se nekoliko vživi v Sirjeva svetlobna leta, se bo žutil neskončno majhnega — ako bo vobče pokazal kaj razumevanja za stvar. S prirodnim strahom se bo odvrnil od teh problemov.

Ljudje se že od pamtiveka bore proti temu, da bi jih svet pozabil. Vsaka egiptska mumija je temu dokaz: človek hoče, da živi v spominu še po smrti. Tudi mavzo egiptu služijo istemu cilju, pa naj bo to mavzolej fara Mahata ali pa rodbinska grobnica našega častivrednega somesčana Ljudje, ki zapuste univerzam ali drugim institucijam velike vsote z določbo, da naj bo njihovo ime na kakršni koli način ovekovečeno, pokažejo s tem dovolj jasno željo, da ne marajo biti pozabljeni.

Ljudje se ne marajo podvreči zakonu zvezd, ki tako jarko in na toli močnejši način razodeva njihovo neznatnost in nemoč.

Za dobe Galileja so krčevito vztrajali na tem, da se zemlja ne vrti. Kopernik in njegovi predniki pa so oznanjali nasprotno Galileja bi bili usmrtili, da se ni odpovedal svojim naukom in priznal svojega pogrška. Danes pa ne preti inkvizicija, če odkrije dr. Hubble novo

Rimsko cesto 700.000 svetlobnih let daleč in ni ga zakona, ki bi ga oviral pri delu in bi mu prepovedal objavljati knjig. Take stvari so se dogajale pred stoletji.

Normalen človek ima pred kačami instinktiven strah. Nehote se vsakdo zgrozi, kadar zagleda kačo, in nehote plane nazaj, da naj se kača giblje še tako graciozno, naj bodo njene barve še tako šarene.

Kače so bile najhujši sovražniki opic. Trije so bili: kače, zveri in mesojede ptice. Kače in zveri so znale rudi splezati na drevesa, ptice pa so z viška planile nanje.

Kače so imele celo več, ko druge zveri: šle so na lov ponoči in so vznemirjale ljudi, ki so takrat spali še na drevesih. Danes poznamo nekatere ljudi, ki jih navdajajo mačke z istim studom kakor večino drugih kače. Vsak človek pa bo že instinktivno ubil ptico roparico, če se mu bo za to nudila prilika.

Vzlic temu: strah nas je zvezd, naš instinkt se obrača od njih toda zato vendarle ne ubijamo astronomov, zaključuje Robert B. Gray svoje originalno razmotrivanje.

Pavel Vetterli

Lovec in ljubezen do živali

«Kaj, toliko lepote morete tako hladnokrvno ubiti! Za to je pač potreben precejšen kos srčne surovosti. Tega kar pomejiti ne morem, zlasti ne pri vas.»

Tak sprejem sem doživel pred leti, ko sem se vrnil z ustreljenim srniakom v nahrbtniku v logarsko koč. Srečajo je bila tam tenkočutna dama, ki je vedela, da pišem o živalih, in me je iznenada zagledala v položaju, ki ni mogel baš vzbujati spoštovanja do moiega živalim prijaznega mišljenja. Vrnil sem se bil ravno z lova in sem po zunanosti prejel nalikoval kanadskemu nastavarju kakor strastnemu zagovorniku živalskih pravic in zdaj naj se opravičim, kaj sem ustrelil srniaka. «Toliko lepote tako hladnokrvno ustreliti!» Najprej moram omeniti, da tega dejanja nikakor nisem storil hladnokrvno, da me je to delanje duševno močno prevzelo in da sem moral zatreti najelegantnejši odpor in zavrniti najostre-

še moralčne proteste. Neveščak, ki še ni bil v položaju, da nameri puško na divjačino, najbrže ne bo razumel, da občuti lovec — izvzemši morda znane žalostne pojave nedeljskih lovcev — problem ubijanja in vobče vse kar postavlja lov v nasprotje z visokimi zahtevami etike, često mnogo bolj mučno, kakor bi se utegnilo videti na zunaj. Tedaj prestane vsa hladnokrvnost, da, neredko se celo primeri, da se lovec, potem ko je žival ubil, z grenkobo in občutki v duši odvrne od svojega plena in da naide duševno ravnovesje le ob misli, da je moralo biti tako.

«Kako in zakaj mora biti tako?» Dobra žena je ponovila vprašanje, ki je bilo meni in drugim že stokrat zastavljeno. Nanj je samo en odgovor: «Ker nam še ni dan raj na zemlji, ker se nanavedi onega proroka stare zaveze, ki vidi v vizijah leve in izgubljene skupno na naši, še niso izpolnile, ker postavlja neiz-

prosnji boj za obstanek človeka vedno znova pred kruto alternativo: ali mi ali žival. Naj lovca čuvstveni atleti še toliko obsipajo z grdijami, naposled je vendarle njemu poverjena naloga skrbeti za to, da morejo živeti ust., ki nje-ga in njegovo početje toliko lahkomislje-ne obojajo.»

«Ali tega ne razumem, zakaj je mo-ral bas ta lepi srnjak dati v ta namen svoje življenje. Saj bi vendar, če bi ži-vel, nikomur ne storil zlega.» To iz-java je izrekla s sodniško strogostjo in se ni zavedala, kako je ne očična. Na-kar sem odvrnil, da je treba po tukaj-šnjih gospodarskih prilikah ugonobiti vsako leto neko količino divjačine, a le po gotovih lovskih vidikih, ki se morajo hkrati podrediti načelom o gojitvi in negovanju divjačine. Navedel sem, da je bil srnjak, ki sem ga ustrelil, že do-kaj v letih, da je bilo torej njegovo živ-ljenje dozorelo. Ustreljen je bil kot dra-gocen sad lovske prakse, da dá prosto-

ra mlajši divjačini. Nagla smrt brez bo-lečin ga je obvarovala, da mu ne bo treba poginiti za kako mučno ali celo nagnusno nalezljivo boleznijo. V tem pogledu je bila tudi njegova smrt vred-na lepote njegovega telesa. Toda mimo tega nastopijo včasih v lovstvu prav po-sebni primeri, ko ie, če bi sicer ne bilo potrebno, lovčeva intervencija ne samo potrebna, ampak često celo dolžnost.

V tej zvezi sem potem pripovedoval o naslednjih doživljajih, ki dovoljno raz-odevajo, kako malo smo upravičeni go-voriti o poponosti prirode in trditi, da je le človek vzrok trpljenja. Ta opazo-vanja dokazujejo tudi, da je lovcu dolž-nost, čim pogosteje posecati svoj revir in skrbno paziti, kaj počne divjačina...

Pri čaju sem nato dobro ženo uve-del v skrivnosti lovstva in sem posku-sil njen sentimentalni naskok zavrniti na podlagi treh doživljajev, ki sem jih doživel z «lepo» srnjadjo.



KRALJ AMAN MLLAH IN KRALJICA SOURYA
(K članku na str. 48.)

Pred nekaj leti se je klatil na barju srnjak, ki je zasluvel. Običajno zaslovi normalen srnjak po izredno velikem rogovju. Toda žal si je bil svojo slavo zaslužil na docela drugi način in v drugih okoliščinah. Srnjak je bil iz vrste prepešček in celo — morilcev! V tistih dneh, ko se srnjad vda ljubeznim radostim, se je v našem revirju odigrala tragedija. V kratkem razdobju je gozdarsko in nadzorno osebje našlo nič manj ko štiri mrtve srnjake, ki so vsi imeli nenavadne rane v lakotnici. Po temeljiti preiskavi smo se vsi zedinili v sodbi, da gre za zločine srnjaka — morilca.

Seveda je zdaj veljalo kar najhitreje izslediti tega srnjaka in ga čim prej spraviti s sveta, dokler nestvoru ne podležejo nove žrtve. Zatorej sem se že kar drugo jutro na vse rano odpravil na barje in sem oprezno pregledal vse one dele revirja, kjer se je srnjad najraje zbirala na ljubavne sestanke. Tudi prepeškega srnjaka bo tam kje najlažje dobiti. Sem sodil. Nenadoma sem začul glasno toženje. Nekaj sličnega sem slišal nekoč, ko je pes moril srno. Neslišno sem se splozil h'iže in vnovič se je oglasilo zavijanje. Bili so strašni glasovi. Priplazil sem se v neposredno bližino drame. Vide! sem, da se je grmčevje zamajalo, zaslišal sem hripavo, malone zvrsko puhanje, ki ga je zdaj pa zdaj preglasovalo presunljivo toženje in vreščanje, nato mikastenje, kakor da bi se bila spoprijemala rokoborca, — nenadna tišina — ječanje in hropenje, — lomastenje in drzanje, kakor kadar zver trga še upirajočo se divjačino, — težak padec — in nato se je prikazalo: krasotno obličje ovenčano z najgrozotnejšim žigom morilca — srnjaka! Za sekundo se je pojavila glava iznad brez in se potem znova spustila v listje, nakar se je spet oglasilo bolešno klicanje. In tedaj nisem več pomišljal. Sunkoma sem prislonil puško na lice in ko je srnjak spet privzdignil glavo iz brezovega listja, je počil strel in podrl morilca. Z napetim pričakovanjem sem stopil na prizorišče. Dva srnjaka sta ležala pred menoj, eden, ki sem ga bil ustrelil, že mrtev, drugi v poslednjih drgetih. Krog'a mu je končala trpljenje. Niegov tekmeč ga je napadel iz ljubosumja, s svojim izrazito pretenaškim rogovjem, s svojimi dolnimi brezkončnimi bodali mu je prebodel lakotnico in jo raztrgal, da se je vsulo drohovje. Tako smo izgubili pete-

ga srnjaka. Na srečo sem pri tem odpravil tudi morilca, zakaj sicer bi naših izgub najbrže še ne bilo konec. Ali ni bila tedaj lovčeva dolžnost, da poseže vmes in pomaga ograženi divjačini?

Drugi pripetljaj: Bil sem lepo skrit in nisem imel drugega namena, kakor nekoiko opazovati ljubavno življenje srn. Tisti mah sta planili iz sosednega gozda srnjak in srna! V divjem diru, kakor je navada pri tej lahkonomi gospodi, sta se podili živali čez polje. Lovcu ni lažna sramežljivost srnjih dam nič tuja in tako se mi je zdelo docela naravno, da to pot ne bo izjeme. Naposled je ljubezenska dvojica spet odbrzela nazaj pod zaščito dreves, a se je že po nekaj sekundah vnovič pojavila pred mojimi indiskretnimi očmi, še vedno v divjem preganjanju, srnjak tik za že dodobra upehano srno. Nenadoma pa se je zgodilo nekaj, česar bi na moč negalantnemu srnjaškemu kavalirju ne bil prisodil: z naprej nagnjenim rogovjem je planil v stran proti bežeči srni, jo podrl na tla in sunil z rogovjem v plašno vikajočo žival. Zaman se je sirota poskušala oteči. Grozovitež bi jo bil gotovo pobodel do smrti, da nisem dal puški besede. Naposled tudi kot lovec vendarle ne moreš mirno gledati, kako ravna takle negalanten srnjaški oblastnik s srnjaško gospodično.

Tretji pripetljaj, ki takisto ne kaže srnjaka v baš lepi luči in ki je spet zahteval nujne intervencije lovca, sem doživel pred leti v Aargauu in sicer v revirju Jure. Tudi ta dogodek se je odigral za dobe brska, kakor so vobče te vrste tragedije najčesče v dneh ljubezni. V ranem jutru sem se odpravil na prežo, da ustrelim zrelega srnjaka. Komaj sem se bil vsedel pod leskovje, že se je pojavila gozdna lepota Gracijozno je odstopalo plemenito storenje v deteljo, da se nagosti na sočni paši. Takoj za njo je prišel nien srnjaček. Bila je neznansko lepa sličica — tj dve srni v bisernorosnem zelenju in nad to prestestjo vzhajajoče poletno jutro. Tedaj je iznenada planil iz gozda srnjak in je jel preganjati srno. Na njegovo neugnano ljubavno pritiskanje je srna odgovorila z divjim odskokom. Toda snubec jo je nalik pobesnelemu vragu ubral za njo. Naposled mi je dvojica izginila izpred oči v goščavo. Le srnjaček je ostal na deteljni njivi in je jel boječe vikati, kakor da bi hotel priklicati mater. Tisti mah se je spet prikazal srnjak, nekaj

časa opazoval osamelega srnjaka in nato meni nič tebi nič napal sirotno živanco, jo podr na tla, sunil vanj z rogovjem in se ponašal kakor blaznik ki znaša togogo nad nedožnim bitjem. Tudi tu je bila umestna takojšnja intervencija. Da dobim srnjaka nekoliko bliže in v ugodnejši položaj, sem začel oponašati srno, ki jo preganja srnjak. Hote sem suroveža odvrniti od njegovega početja, s tem da poskusim v njem vzbuditi ljubosumje. In res se je dal premotiti, trik mi je uspel. Stari grešnik se je obrnil k meni in je prejel zaslužen kroglo. S tem je tudi dokazano da je oponašanje vabočih klincev, če se tega sredstva poslužuje lovec, ki je upravičen loviti, včasih zelo koristno. Proti uporabljanju tega trika bi se dalo polemizirati le tedaj če se ž njim uganja zloraba in se tako pospešuje neupravičen lov. Pravemu ovcu pa kaj takega nikdar ne pride na um. Njegova umetnost mu je previsoka, da bi jo ponižal na sredstvo neupravičene morda celo nizkotnim dobičkarskim interesom služeče lovske prakse. Kdor je doumel glasovno izražanje divjačine in ga zna večje oponašati, mu bo najplemenitejši užitek in najlepše plačilo za trud in potrpežljivost v tem da mu je moči govoriti v jeziku živali in da si je tako odprl, čeprav še tako majhna vrata do skrivnosti živalske duše.

Sličnih primerov iz zelene prakse bi lahko našli še mnogo. Iz vseh pa bi videli da so tudi zuna v prirodi v kraljestvu živalstva, vsakršne nepopolnosti in okrutnosti ki pa jih je včasih z intervencijo človeka, torej lovca, moči ublažiti. Zato je nujno potrebno, da je lovec

v ozkem kontaktu s svojo divjačino, da ji posveča vso pažnjo in da se z ljubeznijo ukvarja z vsem njenim početjem. Tako se vse lovčevno delovanje odvrne od onega ozkosrčnega in brutalnega stališča ki se po njem ljudstvo tako rado orijentira in kj je vsebovano zgolj v streljanju in ubijanju, in postavi na prostrana tla kulturnih nalog, predvsem zaščite prirode in gojenja ter negovanja naše domače divjačine. Zaka, ravno po lovskih načelih izvajan revirni lov, pri katerem pride lovec kakor pri nobenem drugem lovskem sistemu v najneposrednejši odnos s svojo divjačino in ki mu tako rekoč naprtuje odgovornost za dobrobit gozdnih in poljskih živali, je tisti ki plemeniti lovsko delovanje in mu tudi v očeh kritične javnosti izsiljuje priznanje ki mu gre.

Ko zaključujem, pa moram nekaj omeniti o oni dami, ki me je tako zelo obsodila zaradi mojega lovskega početja. Zvečer smo se skupno gostil na divno prirejenih srnjakovih jetrih. Teknila so nam vsem, tudi dobri dami. Nad tem sem si dovolil nekoliko zgražanja; vprašal sem damo ki tako ljub živali, zakaj ni vegetarijanka. To bi bilo tako rekoč v skladu z njenimi nazori. Vsekako pa, sem dejal se mi vidi ker se udeležuje gostije in še s tako dobrim tekom, sokrivka srniakove smrti. — Logika te dame me je presunila in me je odvrnila od nadaljnjih vprašanj. Odgovorila mi je: »Mi moramo vendarle tudi živeti in zato jesti — hodite veseli, da ste našli za divjačino tako dobre jedce.« Ali bi tu ne bilo tudi potrebno intervenirati? — Morda z nekoliko logike?

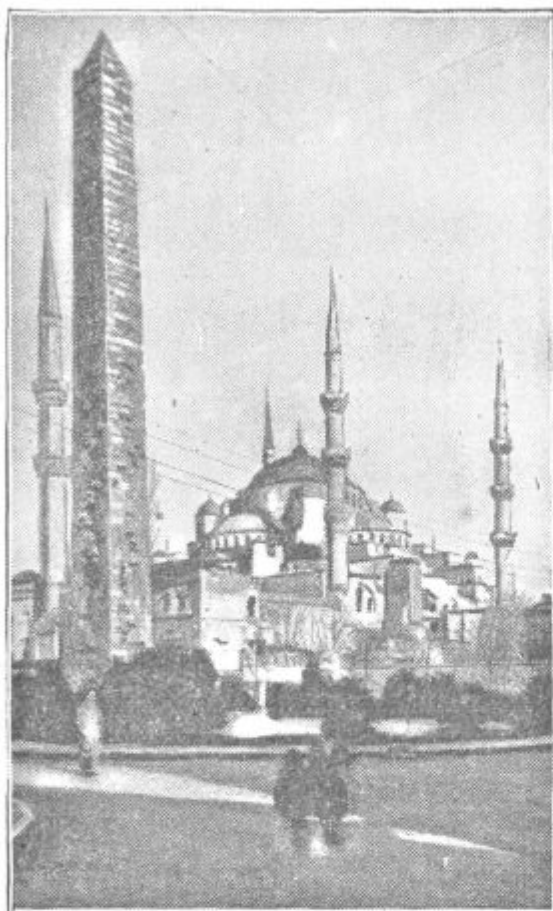
SALAME IN SOLNČNE KOPELI

Četrto stoletje je preteklo, kar človeštvo uporablja solnce za zdravljenje bolezní. Da je solnce naistarejši zdravnik na svetu, o tem nihče ne dvomi vendar pa so ljudje šele nedavno spoznali da se solnčni žarki lahko direktno uporabljajo za zdravljenje. »Kamor ne prihaja solnce tja zahaja zdravnik.« Resničnost tega pregovora občutijo ljudje čijih stanovanja so tako obrnena na sever da nikdar ne posine vanje solnce. Lani v septembru se je vršil v Lausanni na švicarskem kongres prijateljev zdravljenja s solncem. Stari izkušeni zdravnik dr. Bernard je govoril med drugimi: »V Švici obišče kmetije meso in slanino na solnce in s suhi zrak. Že dolga stoletja konzervirajo tako svoje zaloge mesenin. Šele pozneje so

ljudje dognali, da solnčni žarki in suh zrak uničujejo zarodke, zlasti bakterije, ki razkrajajo živila tako da hrana ostane dolgo tečna. Salame in solnčne kopeli imajo tedaj medsebojno zvezo. — glej kdo bi to mislil! — Dr. Bernard je delal nadalje: Nastavljate odprte rane in bolne ljudi solncu v suhem zraku. Ali pomeni to da se vračamo k starim zdravilnim metodam? Nemara, a kaj za to: da so le uspešne! Potemtakem ne bi bilo treba ran obvezovati, marveč jih uprav izpostaviti vplivu solnca in zraka. Bolnikov ne bi bilo treba pokrivati s težkimi odelami, temveč jih postaviti gola na solnce! Seveda so zdravilne metode dr. Bernarda zelo relativne; zahteva jo ugodno podnebje in izkušenega zdravnika. Dejstvo je, da je zdravljenje s solncem

danés že splošno priznано, prav kot v nekaterih primerih zdravljenje z vodo, toda

vsako pretirano «kneipanje» gre vedno na rovaš ubogega bolnika.



CERKEV SV. SOFIJE
V CARIGRADU

Današnja umetniška priloga

Današnji številki smo priložili reprodukcijo fotografije Silvana »Vhod v ljubljanski grad«. Slika nam kaže zanimiv arhitektonski detajl te zgodovinske stavbe, ki je že od nekdaj ponos slovenske prestolice.

«ŽIVLJENJE I' SVET» stane celoletno 80 Din, polletno 40 Din, četrtletno 20 Din, mesečno 8 Din. — Posamezne številke stanejo v podrobni prodaji samo 2 Din. — Naroča se pri upravi: Ljubljana, Prešernova ul. 54.

Naročnina za tuzojce: ITALIJA četrtletno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir — FRANCIJA mesečno 4 franke, ČESKOSLOVANSKA mesečno 6 kron, AVSTRIJA mesečno 1 šiling, AMERIKA in ostalo inozemstvo 1 in pol dolarja na leto.

Urejuje Božidar Burko — Izdaja za konzorcij Adolf Ribnikar — Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. — Vsi v Ljubljani.



Foto Silvan

Ljubljanski grad v snegu